

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Kansainvälinen kauppa
Venäjän-kaupan suuntautumisvaihtoehto

Titta Ulmanen

Kokemuksia kansainvälisten tutkinto- opiskelijoiden työllistymisestä Lappeenrannassa

Opinnäytetyö 2013

Tiivistelmä

Titta Ulmanen

Kokemuksia kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden työllistymisestä

Lappeenrannassa, 44 sivua

Saimaan ammattikorkeakoulu

Kansainvälinen kauppa Lappeenranta

Venäjän-kaupan suuntautumisvaihtoehto

Opinnäytetyö 2013

Ohjaaja: Lehtori Jaana Tanhuanpää, Saimaan ammattikorkeakoulu,

Liiketoiminta ja kulttuuri

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, kuinka Lappeenrannassa asuvat kansainväliset tutkinto-opiskelijat työllistyvät opintojensa ohelle, saavatko he koulutustaan vastaavaa työtä, ja mitkä ovat tärkeimmät kriteerit maahanmuuttajan työllistymiselle. Toisena tavoitteena oli löytää mahdollisia kehitysideoita, kuinka ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymistä voitaisiin helpottaa Lappeenrannassa.

Työn teoriaosuus pohjautui pääosin maahanmuuttajien työllistymistä sekä Suomen korkeakoulujen kansainvälistymistä käsittelevään lähdemateriaaliin. Empiriaosuus muodostui Lappeenrannassa opiskeleville ja työskenteleville kansainvälisille tutkinto-opiskelijoille helmi-maaliskuussa 2013 teetetystä teemahaastattelusta.

Otanta tutkimuksessa oli niin pieni, ettei tuloksia voida yleistää. Niiden pohjalta voidaan kuitenkin sanoa, että ulkomaalaiset opiskelijat kyllä työllistyvät, mutta työ vastaa harvoin heidän koulutustaan. Tutkimuksen keskeisin huomio oli se, että kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden tärkein työllistävä tekijä on suomen kielen osaaminen. Opiskelijat toivoivatkin lisää pakollisia suomen kielen opintoja koulutusohjelmiinsa, jotta valmistumisen jälkeen oman alan työpaikan saaminen olisi helpompaa.

Asiasanat: työllistyminen, tutkinto-opiskelijat, kansainvälisyys, Lappeenranta

Abstract

Titta Ulmanen

Employment experiences of international degree students in Lappeenranta

44 pages

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business Administration Lappeenranta

Degree Program in International Business

Specialization in Russian Trade

Bachelor's Thesis 2013

Instructor: Ms Jaana Tanhuanpää, Senior Lecturer

The purpose of the research was to find out how International degree students are employed in Lappeenranta during their studies and to identify those factors that help foreigners find employment in Finnish labor market.

The theoretical information for this study was gathered through a literature review and Internet sources. The empirical data was collected by interviewing international degree students at both Lappeenranta University of Technology and Saimaa University of Applied Sciences. The questionnaire was carried out via one-on-one oral interview during February-March 2013.

According to the empirical evidence the international degree students do find employment but they are unable to find work opportunities related to their fields of study. The most crucial finding of the thesis showed that Finnish language skill is the main factor affecting the students' employment in Finnish labor market. The interviewed degree students suggested more compulsory Finnish language courses in order to ease post-graduation employment in their field of study.

Keywords: employment, degree students, international, Lappeenranta

Sisällys

1 Johdanto	6
1.1 Tutkimusongelma	6
1.2 Tutkimusmenetelmät	7
1.3 Teoreettinen viitekehys	7
2 Maahanmuuttajat Suomessa	7
2.1 Maahanmuuton historiaa	8
2.2 Maahanmuuttaja-termi.....	9
2.2.1 Turvapaikanhakija.....	9
2.2.2 Pakolainen	9
2.2.3 Kiintiöpakolainen.....	10
2.3 Maahanmuuttajien määrä Suomessa	10
2.3.1 Suurimmat kansalaisuusryhmät.....	11
2.3.2 Suurimmat vieraskieliset ryhmät	11
2.4 Muita maahanmuuton syitä	11
2.4.1 Siirtolainen	11
2.4.2 Paluumuuttaja	12
2.4.3 Työperäinen maahanmuuttaja	12
2.4.4 Laiton tai dokumentoimaton muuttaja	12
2.4.5 Opiskelija	12
3 Maahanmuuttajat työmarkkinoilla.....	13
3.1 Työmarkkinoiden lohkoutuminen	14
3.2 Etninen hierarkkisuus	14
3.3 Sisääntuloammatit	15
3.4 Maahanmuuttajien työmarkkina-asema ja siihen vaikuttavia tekijöitä	16
3.4.1 Inhimillinen pääoma	16
3.4.2 Kulttuurinen pääoma	18
3.4.3 Sosiaalinen pääoma	18
3.5 Maahanmuuttajien työttömyys	19
3.6 Työllistymiseen vaikuttavat tekijät.....	20
3.6.1 Suomen kieli	20
3.6.2 Työkokemus.....	20
3.6.3 Työnantajien asenteet.....	21
3.7 Maahanmuuttopoliittinen ohjelma.....	21
4 Kansainvälisyys Suomen korkeakouluissa	22
4.1 Kansainvälinen tutkinto-opiskelija.....	22
4.2 Ulkomaalaiset opiskelijat Suomen korkeakouluissa	23
4.3 Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia	23
4.4 Korkeakoulujen kilpailukyky.....	24
4.5 Tutkinto-opiskelijat ja työllistymisen esteet	24
4.6 Lukukausimaksut.....	25
4.7 Kansainväliset opiskelijat Lappeenrannassa	26
4.7.1 Englanninkieliset koulutusohjelmat Saimaan ammattikorkeakoulussa	26
4.7.2 Englanninkieliset maisterikoulutusohjelmat Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa	27

4.8 Lappeenranta maahanmuuttokaupunkina	28
5 Maahanmuuttajat – uhka?	30
5.1 Yhdenvertaisuuslaki	31
5.2 Rasismi–termin määritelmä	31
5.3 Etninen syrjintä	32
5.3.1 Väitön syrjintä	32
5.3.2 Väillinen syrjintä	32
6 Tutkimustulokset	33
6.1 Tutkimusaineisto ja menetelmät	33
6.2 Vastaajien taustatietoja.....	34
6.3 Haku suomalaisiin korkeakouluihin	34
6.3.1 Kohdemaan ja oppilaitoksen valinta	35
6.3.2 Opintojen maksullisuus	35
6.4 Työllistyminen	36
6.5 Elämä Suomessa	38
6.6 Tulevaisuuden suunnitelmat.....	39
6.7 Kehittämisideoita	39
7 Johtopäätökset ja pohdintaa	40
Lähteet.....	43

1 Johdanto

Monikulttuurisuuden lisääntyminen on maassamme päivän polttava puheenaihe. Maailmanlaajuisen taloustilanteen heikennyttyä maahanmuutosta ja maahanmuuttajista, sekä näihin liittyvistä haasteista ja mahdollisuuksista on alettu käydä vilkasta keskustelua niin mediassa kuin päivittäisessä elämässäkin. Varsinkin työperäinen maahanmuutto on noussut keskeiseksi osaksi julkista keskustelua, sillä Suomen väestön ikääntyminen aiheuttaa tulevaisuudessa monilla aloilla työvoimapulaa. Monet pitävätkin maahanmuuttajavirran kasvua yhtenä ratkaisukeinona tähän ongelmaan.

Suomen maahanmuuttopolitiikka on työperäisen maahanmuuton lisäksi keskittynyt myös kansainvälisiin opiskelijoihin, sillä heidät nähdään yhtenä mahdollisena työvarantona tulevaisuuden työvoimapulaa ajatellen. Aikaisemmin Suomi odotti kansainvälisten opiskelijoiden lähtevän maasta tutkinnon saatuaan, mutta nyt tilanne on päinvastainen: opiskelijoiden toivotaan jäävän paikkaamaan työvoiman tarvetta.

On kuitenkin aiheellista kysyä, kuinka kansainväliset korkeakouluopiskelijat saataisiin jäämään Suomeen opiskelujen päätyttyä. Työmarkkinat eivät tahdo avautua, jollei riittävää suomen kielen taitoa löydy, vaikka ammattitaitoa ja jopa Suomessa hankittu muodollinen tutkinto löytyisi. Eri tutkimusten mukaan moni opiskelija olisi valmis jäämään Suomeen valmistuttuaan, mikäli vain löytäisi oman alan töitä. Olisiko Suomen siis vihdoinkin aika alkaa keskittyä työnhakijan ammattitaitoon kansalaisuuden ja suomen kielen taidon sijaan?

1.1 Tutkimusongelma

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia Lappeenrannassa opiskelusta ja työskentelystä, sekä Suomeen sopeutumisesta. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, kuinka Lappeenrannassa asuvat kansainväliset tutkinto-opiskelijat työllistyvät, millaisia töitä he saavat opiskelujen ohelle ja mitä ominaisuuksia ulkomaalaiselta opiskelijalta vaaditaan, jotta hän voi työllistyä Suomen haastavilla

työmarkkinoilla.

Työllistymisen lisäksi pyritään selvittämään, miksi opiskelijat ovat valinneet Suomen kohdemaakseen ja nimenomaan Lappeenrannan teknillisen yliopiston tai Saimaan ammattikorkeakoulun oppilaitokseen. Tarkoituksena on saada opiskelijoilta kokemusperäisiä vastauksia, jotta saataisiin ideoita, kuinka ulkomaalaisten opiskelijoiden työllisyystilannetta voitaisiin mahdollisesti helpottaa.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen empiirinen osuus pohjautuu kvalitatiiviseen eli laadulliseen haastattelumenetelmään, sillä vastaajilta haluttiin saada henkilökohtaisiin kokemuksiin perustuvia vastauksia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan sen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka).

1.3 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu maahanmuuton peruskäsitteiden avaamisesta, Suomen maahanmuuton historiasta ja nykytilasta, sekä maahanmuuttajien työllistymisestä Suomen työmarkkinoilla. Koska tutkimus käsittelee kansainvälisiä tutkinto-opiskelijoita, on luonnollisesti perehdytty myös Suomen korkeakoulujen kansainvälistymiseen ja kilpailukykyyn. Lisäksi on tutustuttu rasismia ja ennakkoasenteita käsittelevään kirjallisuuteen.

2 Maahanmuuttajat Suomessa

Suomessa on ilmastollisten olosuhteiden ja maantieteellisen sijainnin vuoksi ollut koko väestöön nähden vähän ulkomaalaisia (Tilastokeskus 2012a). Tässä kappaleessa tutustutaan hieman Suomen maahanmuuton historiaan sekä avataan muutamia maahanmuuttoon liittyviä peruskäsitteitä.

2.1 Maahanmuuton historiaa

Kun toisen maailmansodan jälkeen valtioita jälleenrakennettiin ja teollistettiin vauhdilla, Eurooppa kaipasi ulkomaista työvoimaa turvatakseen jälleenrakennuksen. Tämän ensimmäisen siirtolaisuuden aallon aikaan Suomi kärsi muuttotappiosta, sillä meillä ei ollut tuolloin tarvetta työvoimaan. Toimimme maahanmuuttomaan sijasta työvoimaa luovuttavana maana eli maastamuuttomaana. (Kuokkanen 2009, 8 - 9.)

Toinen eurooppalaisen siirtolaisuuden aalto sijoittuu 1970-luvun loppuun, jolloin Suomi muiden muassa liittyi maahanmuuttajia vastaanottaviin maihin. Tämä muuttoaalto keskittyi kiintiöpakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon. Suomessa ulkomaalaisia, erityisesti pakolaisia pidettiin turvallisuusriskinä. Siksi suomalainen maahanmuuttopolitiikka kehittyi pitkälti ulkoisten paineiden johdosta, esimerkiksi kansainvälisten sopimusten velvoittamana. (Kuokkanen 2009, 9.)

Maahanmuuttajien määrä kasvoi räjähdysmäisesti 1990-luvulla, kun entisen Neuvostoliiton etniset suomalaiset (inkerinsuomalaiset sekä heidän jälkeläisensä) saivat paluumuuttajan aseman (Forsander 2002, 21). Maahanmuuttajien määrää lisäsivät myös turvapaikanhakijat Somaliasta, Irakista ja entisen Jugoslavian alueelta (Tilastokeskus 2012a).

Todellista maahanmuuton kasvua on kuitenkin tapahtunut vasta Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin. Ihmisten liikkuvuus on helpottunut ja uusista jäsenmaista on tullut lisää muuttajia Suomeen. Vuosina 2007 -2009 muuttovoitto ulkomailta kasvatti maamme väestöä enemmän kuin luonnollinen väestönlisäys. Vuosien 2000 - 2009 aikana Suomeen muuttaneista kuitenkin noin kolmasosa oli Suomessa syntyneitä eli niin sanottuja paluumuuttajia. Suomalaiset itse ovat vuosittain suurin maahanmuuttajaryhmä. (Tilastokeskus 2013a.)

2.2 Maahanmuuttaja-termi

Maahanmuuttaja on henkilö, joka elää pysyvästi tai väliaikaisesti maassa, jossa hän ei ole syntynyt, mutta johon hänellä on merkittäviä sosiaalisia siteitä. Hän on saattanut muuttaa esimerkiksi työntekijänä, opiskelijana, pakolaisena tai perhesuhteen vuoksi. (Ihmisoikeudet 2012.)

Maahanmuuttajista vain pieni osa on turvapaikanhakijoita tai pakolaisia, vaikka jälkimmäisten määrä on maailmalla valtava. YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n julkaiseman vuosiraportin mukaan vainon ja kotimaan konfliktien vuoksi pakolaisiksi joutuneita ihmisiä oli vuoden 2010 lopulla 43,7 miljoonaa. 80 % Maailman pakolaisista elää kehitysmaissa. (Ihmisoikeudet 2012.)

2.2.1 Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee oleskeluoikeutta ja suojelua vieraasta valtiosta sen vuoksi, että on joutunut kotimaassaan vainotuksi. Vainon syynä voi olla esimerkiksi rotu, uskonto, poliittinen mielipide tai kansallisuus. (Pakolaisneuvonta Ry 2012.)

Turvapaikkahakemus tehdään poliisille tai passintarkastajalle kirjallisena. Hakemus on jätettävä heti Suomeen saavuttua ja siinä on käytävä tarkasti ilmi, miksi turvapaikkaa haetaan. Kun turvapaikkahakemus on jätetty, hakijalla on oikeus oleskella Suomessa niin kauan kuin hakemuksen käsittely kestää. Jos pakolaisuuden kriteerit täyttyvät, turvapaikanhakijalle myönnetään pakolaisstatus. Kiintiöpakolaiset valitaan näistä henkilöistä, joilla on pakolaisen asema. Pakolaisen aseman myöntää UNHCR, YK:n pakolaisasiain virasto. (Pakolaisneuvonta Ry 2012.)

2.2.2 Pakolainen

Pakolainen on henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Hän on paennut kotimaastaan sota, levottomuuksia ja ihmisoikeusrikkomuksia, ja hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainon kohteeksi. Pakolaisella tarkoitetaan niitä, jotka ovat saaneet turvapaikan eli pakolaisen statuksen. (Pakolaisneuvonta Ry 2012.)

2.2.3 Kiintiöpakolainen

Vuodesta 2001 saakka Suomen pakolaiskiintiö on ollut 750 henkilöä vuodessa. UNHCR:n eli YK:n pakolaisasiainviraston kautta tuleville kiintiöpakolaisille myönnetään Suomessa pakolaisstatus. Suurin osa Suomeen tulleista kiintiöpakolaisista on viime vuosina ollut myanmarilaisia, irakilaisia, iranilaisia ja kongolaisia. (Pakolaisneuvonta Ry 2012.)

2.3 Maahanmuuttajien määrä Suomessa

Maahanmuuttajien määrä vaihtelee sen mukaan, arvioidaanko ulkomaalaisten määrää äidinkielen, syntymämaan tai kansalaisuuden perusteella tai näiden yhdistelmänä. Maahanmuuton vähäisyyden takia ulkomaalaisten osuus on kasvanut hitaasti ja vaikka kasvua on kuitenkin tapahtunut, on Suomessa vähiten ulkomaalaisia verrattuna vaikkapa muihin Euroopan maihin. (Väestöliitto 2012.)

Tilastokeskuksen väestörakennetilaston mukaan vuoden 2011 lopussa Suomessa asui vakituisesti 257 248 ulkomaista syntyperää olevaa henkilöä, mikä on 4,8 % väestöstä. Ensimmäisen polven ulkomaista syntyperää olevia, eli ulkomailla syntyneitä, oli 219 702 henkilöä ja toisen polven ulkomaista syntyperää olevia, eli Suomessa syntyneitä, oli 37 546. (Tilastokeskus 2013b.)

Maanosittain tarkasteltuna kaikista ulkomaista syntyperää olevista 59 % oli taustaltaan eurooppalaisia. Toiseksi suurin ryhmä olivat aasialaistaustaiset (23 %) ja kolmanneksi suurin afrikkalaistaustaiset (12 %). (Tilastokeskus 2013b.)

Suomen maahanmuuttajista noin puolet asuu pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen) ja kolmasosa Helsingissä. Pääkaupunkiseudulle keskittymisen syinä pidetään parempia työmahdollisuuksia ja kansainvälisempää ilmapiiriä verrattuna muuhun maahan. Muita maahanmuuttajakeskittymiä ovat seuraavaksi suurimmat kaupungit Turku, Tampere, Lahti, Jyväskylä, Oulu, Vaasa ja Lappeenranta. (Linnanmäki-Koskela 2010, 14.)

Ulkomaista syntyperää olevien ikärakenne poikkeaa suomalaista syntyperää olevista. (Tilastokeskus 2013b). Valtaväestöstä monet lähestyvät eläkeikää, kun

taas Suomessa asuvista ulkomaalaisista jopa 79 % on työikäisiä (15 - 64-vuotiaita). (Rissanen & Saalasti 2010, 11). Koko väestön keski-ikä oli vuoden 2011 lopussa 41,6 vuotta. Suomalaisten keski-ikä oli 42,0 vuotta, ensimmäisen polven ulkomaista syntyperää olevien henkilöiden 37,7 vuotta ja toisen polven ulkomaista syntyperää olevien 11,8 vuotta. (Tilastokeskus 2013b.)

2.3.1 Suurimmat kansalaisuusryhmät

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2011 suurimmat Suomessa vakituisesti asuvat ulkomaalaisryhmät koostuivat Virosta (34 006) ja Venäjältä (29 585) tulleista. Kymmenen suurimman kansalaisuusryhmän joukkoon kuuluivat myös Ruotsi, Somalia, Kiina, Irak, Thaimaa, Turkki, Saksa ja Intia. (Tilastokeskus 2012b.)

2.3.2 Suurimmat vieraskieliset ryhmät

Samana vuonna Suomen väestöstä äidinkielenään suomea puhuvia oli 90 %, ruotsinkielisiä 5,4 % ja saamenkielisiä 0,03 %. Muita, kuin näitä kolmea kieltä äidinkielenään puhuvia, oli yhteensä 244 827 eli 4,5 % väestöstä. Kymmeneen suurimpaan vieraskieliseen ryhmään kuuluivat venäjä, eesti, somali, englantia, arabia, kurdi, kiina, albania, thai ja vietnam. (Sisäasiainministeriö 2011.)

2.4 Muita maahanmuuton syitä

Maahanmuuton syyt ovat viime vuosikymmenten aikana muuttuneet ja monipuolistuneet. Syitä Suomeen muutolle ovat mm. opiskelu, perhe, työ, humanitaariset syyt ja elinkeinon harjoittaminen. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2012.) Osa maahanmuuttajista viipyy Suomessa vain muutamia vuosia, kun taas osa hakee Suomen kansalaisuutta ja jää maahan pysyvästi (Sisäasiainministeriö 2011).

2.4.1 Siirtolainen

Siirtolaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on sekä maahanmuuttaja että maastamuuttaja. Siirtolainen muuttaa maasta toiseen tarkoituksenaan ansaita elantonsa uudessa maassa. Siirtolainen voi olla myös kotimaahansa palaava henkilö eli paluumuuttaja. (Ihmisoikeudet 2012.)

2.4.2 Paluumuuttaja

Paluumuuttajat ovat taustaltaan suomalaisia. He ovat asuneet maamme rajojen ulkopuolella ja palaavat myöhemmin takaisin. Heillä on esimerkiksi suomalaiset sukujuuret tai muuten läheinen yhteys Suomeen, minkä perusteella he voivat saada Suomeen oleskeluluvan. Oleskeluluvan saavat voidaan jaotella kahteen ryhmään: inkerinsuomalaiset (entisen Neuvostoliiton alueelta tulevat henkilöt) ja ne henkilöt, jotka ovat syntyperäisten Suomen kansalaisten jälkeläisiä. (Maahanmuuttovirasto.)

2.4.3 Työperäinen maahanmuuttaja

Työperäiset maahanmuuttajat tulevat maahan hankkiakseen täältä toimeentulonsa joko elinkeinonharjoittajana tai palkansaajana. (Etelä-Karjalan liitto 2008). Heihin lukeutuvat esimerkiksi kansainväliset harjoittelijat, yrittäjät, au pairit ja sesonkityövoima. (Rissanen & Saalasti 2010, 10). EU:n tai pohjoismaiden kansalaisten ei tarvitse hakea oleskelulupaa tai viisumia etukäteen. EU:n ulkopuolisen maan kansalaiselle työnteko Suomessa on luvanvaraista. (Etelä-Karjalan liitto 2008.)

2.4.4 Laiton tai dokumentoimaton muuttaja

Näitä maahanmuuttajia ovat mm. muuttajat, jotka ylittävät oleskelulupansa tai viisuminsa aikarajan, muuttajat, jotka jäävät maahan vaikka ovat saaneet kielteisen turvapaikkapäätöksen, ihmiskaupan uhrin sekä dokumentoimattomasti maassa olevat ja mahdollisesti työskentelevät henkilö. (Etelä-Karjalan liitto 2008.)

2.4.5 Opiskelija

Jos henkilö ei ole EU-kansalainen ja jos opinnot kestävät yli kolme kuukautta, on tämän hankittava oleskelulupa, joka on luonteeltaan tilapäinen. (Etelä-Karjalan liitto 2008.) Mikäli opinnot kestävät yli vuoden, opiskelijalle myönnetään oleskelulupa yleensä vuodeksi kerrallaan. Opiskelijan täytyy oleskelulupaa hakiessaan todistaa, että hänen toimeentulonsa on turvattu Suomessa seuraavan lukuvuoden ajan. (Koulutusnetti 2013.) Hakijalla tulee olla käytössään

vähintään 6000 euroa vuodessa, mikä on 500 euroa kuukautta kohden (Poliisi 2013).

Euroopan unionin sekä Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaiset voivat tehdä opiskeluaikanaan töitä. Näiden maiden ulkopuoliset opiskelijat sen sijaan voivat työskennellä opiskelua varten myönnetyn oleskeluluvan perusteella, mutta työskentelyä on rajoitettu niin, että työn tulee olla osa-aikaista, eli sitä ei saa olla enempää kuin 20 tuntia viikossa, tai sen on oltava tutkintoon sisältyvää työharjoittelua. Kokoaikaista työtä on mahdollista tehdä sinä aikana, kun oppilaitoksessa ei järjestetä opetusta, eli yleensä kesä- ja joululomien aikaan. (Koulutusnetti 2013.)

3 Maahanmuuttajat työmarkkinoilla

Maahanmuuttajat ovat heterogeeninen ryhmä, mutta työmarkkinoilla heidät voidaan jakaa kahtia. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat niin kutsutut työperäiset maahanmuuttajat, jotka tulevat maahan siksi, että heillä tai heidän perheenjäsenellään on työpaikka Suomessa. Toisen ryhmän muodostavat ne, jotka eivät ole työperäisiä maahanmuuttajia. Tähän ryhmään kuuluvat pakolaiset, paluumuuttajat ja avioliiton tai muiden perhesyiden takia Suomeen muuttavat. Suomessa, toisin kuin muissa teollisuusmaissa, työperäiset maahanmuuttajat ovat huomattavasti pienempi ryhmä kuin ei-töperäiset muuttajat. (Pikkarainen 2005, 1.)

Julkisessa keskustelussa tulee usein esille se, että Suomessa jo olevat maahanmuuttajat ovat työvoimana vajaakäytössä. Ihmetellään, miksi pitäisi haalia lisää työvoimaa ulkomailta, kun maassa on jo valmiiksi paljon työttömiä ulkomaalaisia. (Forsander, Raunio, Salmenhaara & Helander 2004, 34.)

Työttömiä maahanmuuttajia on Suomessa kuitenkin liian vähän, jotta he muodostaisivat huomattavaa työvoimaa maallemme (Forsander ym. 2004, 36). Täytyy muistaa, että on täysin eri asia muuttaa maahan työn vuoksi kuin muista syistä ja se näkyy myös työmarkkinoille kiinnittymisessä (Forsander ym. 2004, 34).

Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että ulkomailla hankitut ammattitaidot sekä koulutus ovat hyvä vaste suomalaisilla työmarkkinoilla, kun niitä tuetaan työmarkkinakontakteilla ja suomalaisella koulutuksella. Näin myös ne, jotka ovat tulleet Suomeen muista syistä kuin työvoimansa vuoksi, muodostuvat Suomen työmarkkinoille osaajareserviksi. (Forsander ym. 2004, 36.)

3.1 Työmarkkinoiden lohkoutuminen

Kun maahanmuuttajien työmarkkina-asemaa tarkastellaan, puhutaan usein lohkoutuneista työmarkkinoista. Maahanmuuttajien on vaikea päästä koulutustaan vastaaviin tehtäviin, sillä Suomen työmarkkinat ovat asettaneet vaatimuksia maahanmuuttajien etniselle taustalle ja koulutukselle. Useiden tutkimusten mukaan Suomen työmarkkinat ovatkin lohkoutuneet segmentaatioteorian mukaisesti primaarisiin ja sekundaarisiin työmarkkinoihin. (Keski-Nisula 2008, 31.)

Segmentaatioteorian mukaan työmarkkinat nähdään siis kahtiajakautuneina, jolloin ydintyövoima työskentelee primaarisektorilla, kun taas sekundaarisektorin työt jäävät usein ulkomaalaisille, naisille sekä nuorille (Linnanmäki-Koskela 2010, 16). Primaarisektorilla yksilön inhimillinen pääoma on täydessä käytössä (Keski-Nisula 2008, 31). Työsuhteet ovat turvallisia ja pysyviä. Niissä on hyvät etenemismahdollisuudet, paremmat palkat kuin sekundaarisektorin työpaikoissa sekä korkeampi sosiaalinen status. (Keski-Nisula 2008, 12.) Sekundaarisektorilla sen sijaan koulutus ja työ eivät vastaa toisiaan. Työtä leimaa työsuhteen jatkuvuuden epävarmuus, työttömyysriskit sekä heikot työolosuhteet. (Linnanmäki-Koskela 2010, 11.)

3.2 Etninen hierarkkisuus

Edellä mainitun segmentaatioteorian mukaisen kahtiajakautumisen lisäksi maahanmuuttajat ovat toisaalta jakautuneet keskenään hierarkkisesti työmarkkinoilla. Kun eri etnisen taustan omaavien työllistymistä Suomessa vertaillaan, voidaan havaita, että maahanmuuttajien palkkaamisessa vallitsee eroja (Keski-Nisula 2008, 29.) ja että työttömyysasteet vaihtelevat paljon eri kansallisuuksien välillä (Tilastokeskus 2013a). Vielä 1980-luvulla oltiin sitä mieltä, että suomalaisilla työmarkkinoilla tällaista hierarkkista jakoa ei tapahdu, minkä

katsottiin johtuvan mm. siitä, että etnisiin vähemmistöihin kuuluvien osuus työvoimasta oli hyvin vähäistä. 1990-luvun alussa uusien tutkimusten myötä jouduttiin kuitenkin toteamaan, että myös Suomessa asuvien eri etnisen taustan omaavien palkkauksessa oli kuin olikin eroavaisuuksia. (Linnanmäki-Koskela 2010, 16.)

Tutkimusten mukaan suomalaisilla työmarkkinoilla menestyvät parhaiten ne, jotka kielellisesti, kulttuurisesti, koulutuksellisesti sekä ihonvärinsä puolesta ovat lähimpänä paikallista väestöä, kuten Pohjoismaista, Virosta, Pohjois-Amerikasta sekä muista EU-maista tulleet maahanmuuttajat. Heikoimmin menestyvät puolestaan pakolaistaustaiset, kuten Iranista, Irakista, Somaliasta sekä entisen Jugoslavian alueilta tulleet. (Linnanmäki 2007,1.)

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2008 lopussa Suomessa olevista kansalaisuuksista yllättäen kenialaisilla oli alhaisin työttömyysaste (4 %). Seuraavaksi alhaisimmat työttömyysasteet olivat nepalilaisilla (6,7 %) sekä intialaisilla ja alankomaalaisilla (7,2 %). Korkein työttömyysaste oli Sudanin, Somalian, Irakin, Afganistanin ja Myanmarin kansalaisilla. Kaikkien näiden maiden kansalaisten työttömyysaste oli yli 50 %. (Tilastokeskus 2013a.)

Työttömyysaste ei kuitenkaan kuvaa maahanmuuttajien työmarkkina-asemaa riittävästi. Tulee huomata, että maahanmuuttajien keskuudessa on suuria määriä opiskelijoita ja vähäiset työvoimaosuudet. Työttömyysaste ilmoitetaan tilastoissa yleensä kansalaisuussittain, mutta niissä ei ole huomioitu niitä maahanmuuttajia, jotka ovat jo saaneet Suomen kansalaisuuden. He ovat yleensä paremmassa työmarkkina-asemassa kuin ulkomaan kansalaiset. Jotta tilastot antaisivat hieman selvemmän kuvan maahanmuuttajien työllistymisestä, tulisi luvuissa olla mukana myös ne maahanmuuttajat, joilla on Suomen kansalaisuus. (Forsander 2002, 233–234.)

3.3 Sisääntuloammatit

Maahanmuuttajat työskentelevät yhä useammin tehtävissä, joihin suomalaista työvoimaa on haastavaa motivoida (Linnanmäki-Koskela 2010, 17). Puhtaanapidosta, taksin- ja linja-autonkuljettajan ammatista, hoitoalan perustöistä ja rakennusalaista on muodostunut niin kutsuttuja maahanmuuttajien

sisääntuloammatteja. (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2007, 19.)

Sisääntulotyöpaikat ovat suoritustason matalapalkkatyöpaikkoja, joissa vaaditaan vähäistä kielitaitoa tai muuta kulttuurisidonnaista osaamista (Forsander 2002, 22). Ne tarjoavat yleensä epävarmoja työsuhteita, joissa tarvittavat resurssit ovat rajattuja. Joko niissä ei tarvita kieli- tai ammattitaitoa tai sitten ne ovat etnospesifejä ammatteja. (Keski-Nisula 2008, 31.)

Etnospesifiin ammattiin liittyy usein sisääntulotyöpaikkoja korkeampi status (Linnanmäki-Koskela 2010, 17). Tällaisia ammatteja ovat esimerkiksi äidinkielen opettajan tai asioimistulkin tehtävät, jotka ovat syntyneet maahanmuuttajapalveluiden kautta. Ne edellyttävät tietyn kielen ja kulttuurin hallintaa sekä tietysti usein myös näiden etnisten ryhmien jäsenyyttä. (Keski-Nisula 2008, 31.) Etnospesifi ammatti saattaa olla maahanmuuttajan ainoa tie Suomen työmarkkinoille, mutta työtehtävistä siirtyminen "parempaan" työpaikkaan on usein hankalaa (Linnanmäki-Koskela 2010, 17).

3.4 Maahanmuuttajien työmarkkina-asema ja siihen vaikuttavia tekijöitä

Maahanmuuttajien työmarkkina-asemassa oleva vaihtelu on suurta, mutta se riippuu esimerkiksi maahantuloikästä, maassaoloajasta ja etnisestä taustasta. Työllistymiseen taas vaikuttaa mm. koulutustausta ja missä koulutus on saatu sekä suomen kielen taidot. (Karadag & Kokko 2008, 7.)

Myös maahanmuuttajien omat resurssit vaikuttavat työmarkkinoilla menestymiseen. Perinteisen inhimillisen pääoman, työkokemuksen, koulutuksen ja kielitaidon rinnalla on korostunut mitä suurimmassa määrin myös kulttuurinen ja sosiaalinen osaaminen. (Pikkarainen 2005, 10).

3.4.1 Inhimillinen pääoma

Inhimillisen pääoman (human capital) keskeisimmät osatekijät ovat koulutus, ammattitaito, työkokemus ja kielitaito. Kaikki nämä ovat tärkeitä ominaisuuksia työsuorituksen kannalta. Maahanmuuttajien heikkoa työmarkkina-asemaa yritetään usein selittää inhimillisen pääoman puutteella. Maassaolovuosien myötä inhimillinen pääoma alkaa kuitenkin jälleen karttua ja koulutuksen ja muiden taitojen parantamisella voidaan pikkuhiljaa saavuttaa tasa-arvo

työmarkkinoilla suhteessa valtaväestöön. (Forsander 2002, 51 - 52, 147.)

Kun puhutaan inhimillisestä pääomasta, on myös otettava esiin termi human capital mismatch, mikä tarkoittaa, että maahanmuuttajat kärsivät inhimillisen pääoman laskun muuton yhteydessä. Esimerkiksi maahanmuuttajan hankkiman koulutuksen arvo laskee uuteen maahan muutettaessa. He myös joutuvat heikompaan asemaan työmarkkinoilla verrattuna heidän asemaansa entisessä kotimaassa. Korkeammin koulutetut maahanmuuttajat saavuttavat entisen työmarkkina-asemansa nopeammin kuin heikommin koulutetut. Vaikka korkea koulutus on hankalammin siirrettävissä olevaa inhimillistä pääomaa kuin käytännöllinen koulutus, se antaa silti hyvät lähtökohdat omaksua uuden maan työmarkkinoilla tarvittavaa inhimillistä pääomaa. (Forsander 2002, 53.)

Ammattitaito (ja muodollinen tutkinto) on yksi inhimillisen pääoman keskeisin tekijä (Linnanmäki-Koskela 2010, 21). Inhimillinen pääoma on kuitenkin joissain määrin paikallista, jolloin pääoma tuottaa työmarkkinoilla parhaimman vasteen siellä, missä se on hankittu. Monet maat suojaavat omaa tutkintotuotantoaan tutkintojen vastaavuusvaatimuksilla, mikä vaikeuttaa niiden henkilöiden, jotka ovat suorittaneet koulutuksensa muissa maissa, työllistymistä koulutustaan vastaavalle alalle. (Forsander 2002, 217.)

Suomen työmarkkinoilla kansainvälistä opiskelu- ja työkokemusta korostetaan, ja suomalaisella henkilöllä nämä tekijät saattavat olla hyvinkin merkittäviä työnsaannin kannalta. Maahanmuuttajan on puolestaan hankala saada työpaikkaa ilman suomalaista työkokemusta. Ulkomailla hankittua työkokemusta vierastetaan (Kuokkanen 2009, 27) eikä sitä välttämättä haluta tai osata hyödyntää. (Immonen, Nguyen & Lahenius 2010, 21). Mikäli maahanmuuttajan ammattitaito ja koulutus ovat Suomessa hankittuja, paranevat myös työmahdollisuudet (Kuokkanen 2009, 27). Suomalainen työkokemus ja tutkinto antavat maahanmuuttajalle suomalaisen työnantajan silmissä uskottavuutta. Maahanmuuttajalla on mahdollisuus esittää itsestään todistus, joka herättää suomalaisessa työnantajassa luottamusta. (Immonen ym. 2010, 21.)

Suomeen tullessaan maahanmuuttajat tarvitsevatkin yleensä täydennyskoulutusta tai mahdollisesti jopa täysin uuden ammatin. Suomessa hankittu tutkinto auttaa maahanmuuttajaa antaen paremmat mahdollisuudet

työskennellä koulutustaan vastaavassa työssä. (Kuokkanen 2009, 27.)

3.4.2 Kulttuurinen pääoma

Kulttuurinen pääoma on sekä yksilöön että sosiaaliluokkaan liittyvä pääoman muoto, joka ilmenee ymmärryksenä sosiaalisesti hyväksytyistä käyttäytymisnormeista, ns. "hyvänä makuna" esimerkiksi pukeutumisen ja harrastuksien suhteen. (Linnanmäki-Koskela 2010, 22.)

Rekrytointitilanteessa tämä "hyvä maku" voisi vaikkapa tarkoittaa oikeanlaista käytöstä ja pukeutumista. Työpaikan saaminen ja työssä eteneminen vaativat kulttuurin eli kaikkien niiden ääneen sanomattomien sääntöjen ja oletusten, hallitsemista. (Forsander 2002, 56.) Kulttuuriset käyttäytymisnormit ovat yleensä vaikeasti omaksuttavissa juuri ääneenlausumattomuutensa vuoksi (Linnanmäki-Koskela 2010, 22). Niiden hallinta ja ymmärtäminen voi kuitenkin auttaa pääsemään oikeanlaiseen työpaikkaan ja liikesuhteisiin. Kulttuurinen pääoma tuottaa tulojen sijaan omistajalleen vaikutusvaltaa ja arvonantoa. (Kuokkanen 2009, 31.)

3.4.3 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalisen pääoman piirteitä ovat luottamus ja yhteisöllisyys (Kuokkanen 2009, 31). Kun ihmiset ovat tekemisissä toistensa kanssa, luottamus vahvistuu helpottaen samalla sosiaalista vuorovaikutusta. Mikäli sosiaalista pääomaa tarkastellaan maahanmuuttajanäkökulmasta, on juuri luottamuksen rakentaminen työnantajiin hyvin keskeinen tekijä. (Linnanmäki-Koskela 2010, 26.) Eräs tutkimus rakennusteollisuuden ulkomaalaisesta työvoimasta osoitti, että ne työmiehet, jotka olivat aiemmissa urakoissa osoittautuneet luottamuksen arvoisiksi, pääsivät mukaan myös uusiin, tuottoisiin urakoihin. (Forsander 2002, 216.)

Sosiaaliset suhteet ovat myös merkityksellisiä tiedonkulun kannalta (Linnanmäki-Koskela 2010, 26). Lähtökohtaisesti kontakteja kantaväestöön pidetään muihin kontakteihin verrattuna hyödyllisempänä työmarkkina-aseman saavuttamisessa. Työn saannin kannalta verkostot ovat työnvälityksen kanavia. Suomalaiset tuntevat yhteiskuntansa ja voivat välittää tietoa vaikkapa vapaista työpaikoista.

Lisäksi he voivat suositella maahanmuuttajaystäviään työnantajille. (Linnanmäki 2007, 19 - 20.)

3.5 Maahanmuuttajien työttömyys

Suomalainen yhteiskunta korostaa voimakkaasti työtä (Pikkarainen 2005, 26). Palkkatyöllä on tärkeä merkitys paitsi tulonlähteenä, niin myös identiteetin määrittäjänäkin (Forsander 2002, 31). Työttömät ihmiset syrjäytyvät helposti muusta yhteiskunnasta, mikä puolestaan johtaa työelämävalmiuksien heikkenemiseen (Forsander 2002, 50). Maahanmuuttajan yhteiskunnallinen asema on riippuvainen hänen työmarkkina-asemastaan (Pikkarainen 2005, 27).

Kuokkasen (2009, 36) mukaan juuri saapuneet maahanmuuttajat ovat tavallaan samassa asemassa Suomen työmarkkinoilla kuin ne työnhakijat, jotka hakevat ensimmäistä työelämän kiinnityspaikkaansa. Maahanmuuttajien työllistymistä vaikeuttavat kuitenkin mm. kielitaidon puute ja ammattitaidon vastaamattomuus. Lisäksi työnsaantia hankaloittavat työnantajien ja työyhteisöjen asenteet ja ennakkoluulot sekä verkostojen puute.

Tällä hetkellä maahanmuuttajien työttömyysaste on noin kolminkertainen kantaväestöön verrattuna (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2012). Sisäasiainministeriön mukaan vuoden 2012 helmikuun lopussa koko väestön työttömyysaste oli 9,6 %, kun taas ulkomaalaisten työttömyysaste oli samana ajankohtana 22,7 %. (Sisäasianministeriö 2011.)

Maahanmuuttajien heikko työmarkkina-asema ei kuitenkaan johdu ainoastaan heihin kohdistuvista kielteisistä asenteista tai heikosta kielitaidosta. Niin valtaväestön kuin ulkomaalaistenkin työttömyysasteet johtuvat ainakin osittain rakenteellisesta työttömyydestä. (Joronen & Salonen 2005, 43).

Rakenteellinen työttömyys voidaan ymmärtää sellaisena työttömyytenä, joka ei vähene, vaikka samaan aikaan vallitsisi työvoimapula, eli työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohta. (Joronen & Salonen 2005, 43). Tämä tarkoittaa sitä, että työvoiman kysyntä ei kohdistu juuri niihin aloihin, joita työttömien enemmistö edustaa (Kuokkanen 2009, 22).

3.6 Työllistymiseen vaikuttavat tekijät

Kuten aikaisemmin on todettu, maahanmuuttajat ovat heterogeeninen ryhmä, joten työelämään kiinnittymisen lähtökohdat vaihtelevat jo pelkästään tämän vuoksi. Tässä kappaleessa keskitytään kuitenkin muutamaan tärkeimpään maahanmuuttajien työllistymiseen vaikuttavaan tekijään.

3.6.1 Suomen kieli

Kielitaito on perusedellytys Suomen työmarkkinoilla toimimiseen. Sen myötä kommunikointi, asiointi ja vaikutusmahdollisuudet paranevat. Yhteinen kieli työyhteisön jäsenten kanssa on edellytys sujuvalle yhteistyölle, mikä puolestaan edesauttaa työyhteisöön sisälle pääsemistä. (Vartia ym. 2007, 66.)

Kielitaidon puutteellisuus heikentää maahanmuuttajan tiedonsaantia työpaikalla ja voi näin jättää hänet joidenkin asioiden ulkopuolelle. Heikko kielitaito voi estää maahanmuuttajan urakehityksen, mutta mikäli työpaikan monikielisyttä osataan hyödyntää, muiden kuin suomen kielen hallinnasta voi myös olla joissakin työtehtävissä etua. (Vartia ym. 2007, 66.)

Erään maahanmuuttajien elinolututkimuksen mukaan ne maahanmuuttajat, jotka arvioivat tulevansa toimeen työelämässä erinomaisesti suomen kielellä, olivat myös koulutustaan vastaavassa työssä useammin kuin ne maahanmuuttajat, jotka arvioivat kielitaitonsa heikommaksi. Suomen kielen taidot tai puutteet ovat merkkejä integraation asteesta: hyvin valtaväestöön sulautuvien maahanmuuttajien kielitaito paranee kontaktien myötä, kun taas eristäytyvät maahanmuuttajat käyttävät arjessa lähinnä vain kotikieltään. (Linnanmäki-Koskela 2010, 21.)

3.6.2 Työkokemus

Työkokemuksen on todettu olevan tuottavaa pääomaa maahanmuuttajille. Aiemmin mainitussa maahanmuuttajien elinolututkimuksessa selvisi, että nimenomaan Suomessa saatu työkokemus on arvokkaampaa verrattuna ulkomailla hankittuun kokemukseen tai itse työhistorian pituuteen. Suomalaisen työkokemuksen katsotaan viestivän työnantajalle siitä, että maahanmuuttaja on jo sisällä suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä, ja että hän on

omaksunut suomalaisten työmarkkinoiden säännöt. (Linnanmäki-Koskela 2010, 21.)

3.6.3 Työnantajien asenteet

Suomalaisten työnantajien keskuudessa on ennakkoluuloja ulkomaalaisia työnhakijoita kohtaan, mikäli heillä ei ole aikaisempaa kokemusta ulkomaalaisista työntekijöistä. Näihin asenteisiin on vaikuttanut mm. Suomen myöhäinen tulo maahanmuuttomaaksi sekä maahanmuuttajien määrän kasvu juuri laman aikaan, kun Suomi oli muutenkin taloudellisesti heikoilla. Suurin osa noista maahanmuuttajista oli pakolaisia, jotka yhteiskunnan piti elättää. Tämä aiheutti suomalaisten keskuudessa pelkoa maahanmuutosta aiheutuvista kustannuksista. (Pikkarainen 2005,1.)

3.7 Maahanmuuttopoliittinen ohjelma

Suomessa on kuluneiden vuosien aikana käyty ajoittain vilkasta keskustelua maahanmuuttopoliitikasta. Hallitus hyväksyi 19.10.2006 uuden maahanmuuttopoliittisen ohjelman, jonka yleisenä tavoitteena on *määritellä ihmis- ja perusoikeuksia kunnioittavat maahanmuuttopoliitiikan arvot, vahvistaa hyvää hallintokulttuuria sekä torjua maahanmuuttoon liittyviä uhkia.* (Työministeriö 2006.)

Ohjelmaehdotuksen lähtökohtana on väestön ikärakenteen muutos ja sen pääpaino on työperäisen maahanmuuton edistämisessä (Joronen & Salonen 2005, 41). Sen yksi tärkeimmistä tavoitteista on helpottaa ulkomaalaisten pääsemistä yksityisen ja julkisen sektorin alojen työnantajien palvelukseen, mutta ohjelma kannustaa ulkomaalaisia myös yrittäjyyteen. Mainitut tavoitteet koskevat sekä niitä muuttajia, jotka ovat tulleet maahan työn takia, mutta myös niitä, jotka siirtyvät työmarkkinoille mahdollisesti myöhemmin, kuten opiskelijoita ja perheenjäseniä. (Työministeriö 2006.)

Toinen tärkeä tavoite on maahanmuuttajien perhe-elämän tukeminen. Vaikka maahanmuuttaja olisi opiskelija tai oleskelisi Suomessa tilapäisellä oleskeluluvalla, pääsääntönä on myöntää oleskelulupa myös perheenjäsenille. Perheen läsnäolon koetaan lisäävän sitoutumista työskentelyyn ja sitä kautta yhteiskuntaan. (Työministeriö 2006.)

Maahanmuuttopoliittisella ohjelmalla pyritään edistämään monikulttuurisen ja syrjimättömän yhteiskunnan kehitystä (Työministeriö 2006). Tästä tulee olemaan Suomelle kilpailuetua tulevaisuudessa, kun EU-maiden välillä käydään kilpailua maahanmuuttajista työvoiman riittävyyden takaamiseksi. (Vartia ym. 2007, 17).

Näiden edellä mainittujen tavoitteiden tueksi Suomen on sitouduttava myös asennekasvatustyöhön, jotta Suomessa jo pysyvästi asuvilla ulkomaalaisilla ja tänne muuttavilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet kilpailla Suomen työmarkkinoilla valtaväestön rinnalla. Tällä hetkellä Suomen työmarkkinoilla tapahtuu etnistä syrjintää ja työnantajilla on ulkomaalaisia kohtaan ennakkoluuloja. Kun väestön ikärakenne muuttuu, Suomella ei tulevaisuudessa ole kansantaloudellisista syistä varaa arvioida ihmisten pätevyyttä heidän kulttuuritaustallaan tai ihonvärillään. (Joronen & Salonen 2005, 42.)

4 Kansainvälisyys Suomen korkeakouluissa

Kansainvälisyys on tärkeä osa korkeakoulutuksen kilpailukykyä ja laatua, mutta Suomessa korkeakoulujen kansainvälistyminen on ollut melko pienimuotoista (Aalto 2003, 5). Yksi tärkeä osa kansainvälistymistä on opiskelijoiden liikkuvuus (Niemelä 2008, 10). Jotta suomalaista tietoyhteiskunnan kilpailukykyä voitaisiin vahvistaa, täytyisi opiskelijaliikkuvuutta lisätä (Aalto 2003, 5).

Tällaiset liikkuvat opiskelijat mielletään usein vaihto-opiskelijoiksi, jotka suorittavat osan tutkinnostaan erilaisissa korkeakouluissa ulkomailla. Vähemmälle huomiolle ovat jääneet ne opiskelijat, jotka suorittavat kokonaisen korkeakoulututkinnon ulkomailla. Nämä opiskelijat kattavat merkittävän osan kansainvälisestä opiskelijaliikkuvuudesta. (Aalto 2003, 5.)

4.1 Kansainvälinen tutkinto-opiskelija

Kansainvälinen tutkinto-opiskelija on henkilö, joka opiskelee suomalaisessa korkeakoulussa tutkintoon johtavassa koulutuksessa (Aalto 2003, 5). Vuonna 2011 Suomeen tuli 9172 ulkomaalaista opiskelijaa yli kolmen kuukauden mittaiselle jaksolle. Heistä 5475 tuli opiskelemaan yliopistoihin ja 3697 ammattikorkeakouluihin. (Garam 2011.)

Tutkinnon suorittaminen ulkomailla poikkeaa vaihto-opiskelusta huomattavasti. Ensin mainittu vaatii useampivuotista oleskelua opiskelumaassa, siirtymistä uuteen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä taloudellisia uhrauksia, mikä on luonnollisesti vaativa prosessi. (Niemelä 2008, 10.) Opiskelijavaihdossa puolestaan vain osa tutkinnosta suoritetaan ulkomailla. Vaihtojakson aikana kursseja tai opintokokonaisuuksia opiskellaan ulkomaisessa korkeakoulussa, minkä jälkeen palataan takaisin lähtömaahan suorittamaan tutkinto loppuun. (Maailmalle 2012.)

4.2 Ulkomaalaiset opiskelijat Suomen korkeakouluissa

Vuosittain vajaat 2000 ulkomaan kansalaista suorittaa korkeakoulututkinnon Suomessa. Eniten suoritetaan ammattikorkeakoulututkintoja ja yliopistojen maisterin tutkintoja sekä tekniikan alalta ja kaupalliselta alalta. (CIMO 2012.)

Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä Suomen korkeakouluissa on viime vuosina kasvanut voimakkaasti: vuosituhannen alussa heitä oli vain runsaat 6000, kun vuonna 2010 heitä oli jo yli 15 700. Eniten ulkomaalaisia opiskelijoita tulee Kiinasta ja Venäjältä sekä Ruotsista ja Virosta. Aasiasta ja Afrikasta tulleiden opiskelijoiden määrä on kuitenkin kasvanut runsaasti. Nepal, Kamerun, Vietnam, Etiopia, Intia ja Nigeria ovat vain muutamassa vuodessa nousseet yleisimpien ulkomaan kansalaisuuksien joukkoon. (CIMO 2012.)

4.3 Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia

Opetus ja kulttuuriministeriö on julkaissut vuosille 2009 - 2015 Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategian, jonka tavoitteena on kehittää suomalaisista korkeakouluista kansainvälisesti tunnettuja ja vetovoimaisia opiskelu- ja työyhteisöjä. Strategian keskeisin elementti on rekrytoida opiskelijoita ja henkilökuntaa ulkomailta sekä tukea heidän integroitumistaan Suomeen. Ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita opiskelee Suomessa tällä hetkellä noin 16 000 mutta määrän toivotaan kasvavan 20 000:een vuoteen 2015 mennessä. (CIMO 2012.)

Korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategiassa kansainväliset tutkinto-opiskelijat nähdään yhtenä potentiaalisena työmarkkinavarantona

tulevaisuuden työvoimapulaa ajatellen. Opiskelijoiden määrää halutaan lisätä ja tutkijoita houkutella maahamme saadaksemme huippuosaamista ja kansainvälistä kilpailukykyä. (Kinnunen 2003, 8.)

4.4 Korkeakoulujen kilpailukyky

Suomalaisen tietoyhteiskunnan kilpailukyvyn toivotaan lisääntyvän ns. aivotuonnilla. Korkeakouluihimme ja tutkimuslaitoksiimme halutaan lisää ulkomaalaisia tulevaisuuden huippuosaajia. Kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelevuus Suomeen on kuitenkin yksinkertaisempaa kuin huippuosaajien, sillä nuoret sopeutuvat uuteen maahan helpommin, eivätkä esimerkiksi verotuksen epäkohdat rasita uran alkuvaiheessa niin paljon kuin myöhemmin. (Forsander ym. 2004, 36 - 39.)

Suomen maahanmuuttopolitiikka on muuttunut viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuosituhannen alussa tilapäisellä oleskeluluvalla oleskelevien opiskelijoiden edellytettiin lähtevän maasta tutkinnon suoritettuaan, ja jollei joku poistunut vapaaehtoisesti, ryhdyttiin maasta poistamiseen. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2012.) Nyt tilanne on kuitenkin päinvastainen: kansainvälisten opiskelijoiden nimenomaan toivotaan valmistuttuaan jäävän paikkaamaan työvoiman tarvetta. Ulkomaalaislakia on jopa muutettu, jotta se olisi opiskelijoille suotuisampi: heille sallitaan opiskelujen jälkeen puolen vuoden työnetsintä. Tutkimusten mukaan myös itse opiskelijat olisivat hyvien uramahdollisuuksien auetessa halukkaita jäämään Suomeen. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2012.)

4.5 Tutkinto-opiskelijat ja työllistymisen esteet

Vaikka suurin osa kansainvälisistä opiskelijoista haluaisi työllistyä Suomessa valmistumisen jälkeen, on työpaikan saaminen haastavaa. Eri tutkimusten mukaan työllistymisvaikeuksien taustalla on mm. valmistuneiden riittämätön suomen kielen taito. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2012.)

Suomen korkeakoulujen englanninkielinen opetustarjonta on poikkeuksellisen laaja, ja se onkin merkittävä tekijä kansainvälisten opiskelijoiden rekrytoinnissa.

Useimmiten kansainvälisiltä opiskelijoilta puuttuu kuitenkin suomen ja ruotsin kielen taito, sillä opiskelu on tapahtunut englanniksi. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2012). Kuten aiemmin on todettu, riittämätön suomen kielen taito hankaloittaa Suomen työmarkkinoille pääsyä.

Jotta kansainvälisillä opiskelijoilla olisi edellytyksiä työllistyä Suomessa valmistumisen jälkeen, on katsottu, että heille tulisi tarjota enemmän kotimaisten kielten opiskelumahdollisuuksia. Mielenkiintoista on esitetty mm. siitä, että opiskelujen pitäisi tapahtua osittain suomen tai ruotsin kielellä tai että itse varsinaisia opintoja tulisi edeltää kieliopinnot, minkä jälkeen varsinainen opiskelu tapahtuisi mahdollisesti suomen tai ruotsin kielellä. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2012.)

Heikon kielitaidon lisäksi muina työllistymistä vaikeuttavina tekijöinä pidetään mm. työnantajien ennakkoluuloja ja sosiaalisten verkostojen puutetta. Myös oleskelulupiin liittyvä byrokratia, mm. se, että Euroopan ulkopuolelta tulleiden opiskelijoiden työnteko on rajattu 20 tuntiin/viikko, on koettu hankaloittavaksi tekijäksi. Lisäksi on katsottu, että valmistumisen jälkeen kuudeksi kuukaudeksi myönnettävä oleskelulupa työnhakua varten ei ole riittävän pitkä aika työllistyä. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2012.)

4.6 Lukukausimaksut

Suomessa tutkintoon johtava korkeakoulutus on ollut opiskelijoille kansalaisuudesta riippumatta maksutonta, mikä on herättänyt paljon keskustelua ja kritiikkiä siitä, että Suomi kouluttaa ulkomaalaisia ilmaiseksi verovaroin. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2012.) Monien tutkimusten mukaan juuri maksuton koulutus on yksi tärkeimmistä tekijöistä valittaessa Suomea opiskelujen kohdemaaksi. Kansainvälisten opiskelijoiden määrän pelätään laskevan, jos lukukausimaksut otetaan käyttöön. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2012.)

Tällä hetkellä Suomessa on meneillään lukukausimaksukokeilu, johon korkeakoulujen on mahdollista osallistua vuosina 2010 - 2014. Tämän kokeilun perusteella korkeakoulut perivät maksuja ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta, jotka on hyväksytty vieraskieliseen ylempään

ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutusohjelmaan. Näiden maksujen periminen edellyttää, että korkeakouluilla on apurahaohjelma, jolla voidaan tarvittaessa tukea opiskelijoiden opiskelua. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2012.)

Lukukausimaksukokeilun tarkoituksena on selvittää, millaisia vaikutuksia maksullisiin koulutusohjelmiin siirtymisestä on suomalaisen korkeakoulutuksen vetovoimalle. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman seuranta- ja arviointiryhmän antaman väliraportin mukaan lukukausimaksuja maksavia opiskelijoita oli yhteensä 110, joista yli 80 % opiskeli Aalto-yliopistossa tai Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa. Yleisimmin perittävä maksu oli 8000 euroa, ja eniten maksavia opiskelijoita oli Kiinasta, Pakistanista, Iranista, Intiasta ja Venäjältä. Korkeakoulujen halua lähteä mukaan kokeiluun on rajoittanut paitsi se, että kansainvälisten opiskelijoiden määrän pelätään laskevan mutta myös se, että kokeilu on määräaikainen. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2012.)

4.7 Kansainväliset opiskelijat Lappeenrannassa

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä Lappeenrannan seudulla on viime vuosina kasvanut ja sen arvioidaan kasvavan edelleen. Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa opiskeli vuonna 2011 yhteensä 381 ulkomaalaista tutkinto-opiskelijaa. Samana ajankohtana Saimaan ammattikorkeakoulussa opiskeli 251 kansainvälistä tutkinto-opiskelijaa. (Lappeenranta-Imatra kaupunkiseutu 2012.)

Lappeenrannassa opiskelevista vaihto-opiskelijoista enemmistö tulee EU-maista, kun taas tutkinto-opiskelijat tulevat pääasiassa EU:n ulkopuolelta. Suurin osa tutkinto-opiskelijoista tulee Venäjältä. Seuraavat suuret opiskelijaryhmät tulevat Kiinasta ja Intiasta. (Lappeenrannan seudun maahanmuutto-ohjelma 2007.)

4.7.1 Englanninkieliset koulutusohjelmat Saimaan ammattikorkeakoulussa

Saimaan ammattikorkeakoulu tarjoaa kolme englanninkielistä koulutusohjelmaa, joissa suoritetaan Bachelor-tutkinto. Tutkinnon laajuus on 3,5 vuotta eli 210 opintopistettä, ja aloituspaikkoja on 18 koulutusohjelmaa kohden. (Saimaan ammattikorkeakoulu 2012.)

- Degree programme in Hotel, Restaurant and Tourism Management
- Degree programme in International business
- Degree programme in Mechanical Engineering and Production Technology. (Saimaa University of Applied Sciences 2013.)

Bachelor- tutkinto pitää sisällään pakollisten opintojaksojen lisäksi 30 opintopisteen harjoittelujaksot, jotka jakautuvat perusharjoitteluun (15 op), sekä ammattiharjoitteluun (15 op). Näiden harjoittelujen tulee koostua ainakin kahdesta erillisestä työsuhteesta, eikä ammattiharjoittelua voida suorittaa ennen perusharjoittelua. Yksi harjoitteluviikko vastaa 1,5 opintopistettä ja se muodostuu viidestä työpäivästä, jonka pituus on vähintään 7 tuntia. (Saimaan ammattikorkeakoulu 2012.)

Näiden kolmen koulutusohjelman lisäksi Saimaan ammattikorkeakoulu tarjoaa vieraskielisen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (Degree programme in International business management), joka on tarkoitettu niille henkilöille, jotka ovat jo suorittaneet soveltuvan ammattikorkeakoulu- tai muun korkeakoulututkinnon. Heillä tulee lisäksi olla vähintään kolmen vuoden työkokemus kyseiseltä alalta. Koulutusohjelmaan järjestetään erillishaku. (Saimaan ammattikorkeakoulu 2012.)

4.7.2 Englanninkieliset maisterikoulutusohjelmat Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa

Lappeenrannan teknilliseen yliopistoon voi hakea joko kauppatieteiden maisterin tai diplomi-insinöörin tutkintoon johtaviin koulutuksiin. Aloituspaiikkoja sekä suomen- että englanninkielisiin koulutusohjelmiin tarjotaan vuosittain yhteensä noin 900 kappaletta. Tutkinnon laajuus on 120 opintopistettä, eikä se sisällä pakollisia harjoittelujaksoja. Englanninkielisiä maisteriohjelmiä tarjotaan tekniikan ja kauppatieteiden aloilta, ja mikäli opiskelut ovat päätoimisia, vievät ne noin kaksi vuotta. (Lappeenrannan teknillinen yliopisto 2012.)

- Master's Degree Programme in Energy Technology
- Master's Degree Programme in Chemical and Process Engineering
- Master's Degree Programme in Mechanical Engineering
- Master's Degree Programme in Technomathematics and Technical Physics
- Master's Degree Programme in Industrial Management

- Master's Degree Programme in Information Technology (CBU)
 - Master's Degree Programme in Information and Communications Technology
 - Fenno-Russian Master's Degree Programme in Information Technology (FRIT)
 - Master's Degree Programme in International Technology and Innovation Management (MITIM)
 - Master's Degree Programme in International Marketing Management (MIMM)
 - Master's Degree Programme in Strategic Finance (MSF)
- (Lappeenranta University of Technology 2013)

Maisteriohjelmat on tarkoitettu lisäkoulutukseksi sellaisille opiskelijoille, joilla on jo aiempi tutkinto, kuten esimerkiksi alempi kauppatieteellinen korkeakoulututkinto tai AMK-tutkinto. Lappeenrannan teknillisen yliopiston maisteriohjelmiä varten järjestetään erillisvalinnat. (Lappeenrannan teknillinen yliopisto 2012.)

4.8 Lappeenranta maahanmuuttokaupunkina

2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä Suomessa asuvan ulkomaalaisväestön määrä on lähes kaksinkertaistunut ja tämän kasvun uskotaan jatkuvan myös tulevana vuosikymmeninä. Myös Etelä-Karjalassa kehitys on ollut samansuuntaista. Vuonna 2011 maakunnassa asui yhteensä noin 3900 ulkomaan kansalaista ja vierasta kieltä äidinkielenä puhuvia noin 5300. (Lappeenranta-Imatra kaupunkiseutu 2012.)

Selvästi suurin maahanmuuttajaryhmä Etelä-Karjalassa ovat venäläiset. Venäjänkielisen väestön osuus on koko maassa noin neljännes, mutta Etelä-Karjalassa kolmannes. (Lappeenranta-Imatra kaupunkiseutu 2012.) Heidän muuttonsa motiivina ovat yleensä Suomen vakaat yhteiskunnalliset olot, työskentely - ja opiskelumahdollisuudet mutta myös avioliitto. (Lappeenrannan seudun maahanmuutto-ohjelma 2007.)

Maahanmuuttoviraston mukaan vuonna 2011 myönnettyjen ensimmäisten oleskelulupien syitä olivat perhesiteet (30 %) ja opiskelu (29 %). Etelä-Karjalassa perheperusteinen sekä työperusteinen maahanmuutto on lisääntynyt sekä ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä kasvanut. (Lappeenranta-Imatra kaupunkiseutu 2012.)

Tilastokeskuksen mukaan Etelä-Karjalassa asui vuoden 2011 lopussa 101:sta eri maasta lähtöisin olevaa henkilöä. Ulkomaisten kansalaisia oli yhteensä 3924, joista valtaosa oli venäläisiä (2208). EU-maiden kansalaisia Etelä-Karjalassa oli samana ajankohtana 630 ja EU:n ulkopuolisista Euroopan maista 256. Aasialaista alkuperää olevia oli 531, afrikkalaisia 175, amerikkalaisia 83 sekä Oseaniasta 5. (Lappeenranta-Imatra kaupunkiseutu 2012.)

Maahanmuutto Etelä-Karjalassa keskittyy suurimpiin asutuskeskuksiin. Lappeenrannan seudulle muutetaan monista syistä, mutta yleisimpiä ovat perhesiteet, paluumuutto, pakolaisuus, työt ja opiskelu. Kansainväliset opiskelijat ovat Lappeenrannassa merkittävä ulkomaalaisryhmä. (Lappeenrannan seudun maahanmuutto-ohjelma 2007.)

Vuonna 2011 Lappeenrannan 72 133 asukkaasta 3,7 % oli ulkomaalaisia (2683) (Sisäasiainministeriö 2011). Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia oli 5,1 % väestöstä ja äidinkielenään venäjää puhuvia 61,2 % muista kuin suomea, saamea tai ruotsia äidinkielenään puhuvista. Taulukko 1 esittää Lappeenrannan suurimmat kansalaisuusryhmät 31.12.2011. (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus 2012.)

Kansalaisuus	Lukumäärä
Venäjä	1449
Viro	187
Turkki	114
Kiina	89
Thaimaa	61
Iran	53
Intia	34
Nepal	32
Ruotsi	29
Pakistan	27
Puola	26
Saksa	25
Somalia	24
Unkari	21
Vietnam	21

Taulukko 1. Ulkomaan kansalaiset (suurimmat ryhmät) Lappeenrannassa 31.12.2011. (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus 2012.)

Ylivoimaisesti suurin ulkomaan kansalaisten ryhmä Lappeenrannassa olivat venäläiset (1449). Seuraavaksi suurimmat ryhmät olivat virolaiset (187), turkkilaiset (114) ja kiinalaiset (89).

Taulukko 2 näyttää Lappeenrannan suurimmat vieraskieliset (muu kuin suomen- ruotsin- tai saamenkieliset) ryhmät 31.12.2011. Suurimmat kieliryhmät olivat venäjän-, viron-, englannin- ja kiinankieliset

Äidinkieli	Lukumäärä
venäjä	2253
viro	178
englanti	116
kiina	102
turkki	89
thai	71
persia	60
arabia	56
kurdi	55
espanja	47
saksa	39
puola	35
nepali	32
somali	32
urdu	31
albania	27
unkari	25

Kuten suurimmista kansalaisuusryhmistä, myös suurimmista vieraskielisistä ryhmistä venäjänkielisten osuus oli Lappeenrannassa selvästi suurin (2253). Toiseksi suurin kieliryhmä oli viro (178), jonka jälkeen tulivat englanti (116), kiina (102) ja turkki (89).

5 Maahanmuuttajat – uhka?

Maahanmuuton lisääntyminen on vastaanotettu Suomessa pääasiassa myönteisenä merkinä niin kulttuurillisesta rikkaudesta kuin kansainvälistymisestäkin. Maahanmuuttajat on nähty taloudellisena ja väestöllisenä resurssina, mutta kielteisiäkin asenteita esiintyy. Nämä asenteet

eivät aina ilmene syrjivänä tai rasistisena käytöksenä, mutta mediassa käytävä keskustelu maahanmuuton kasvusta ja sen mukanaan tuomista haasteista voi mahdollisesti lietsoa niitä. (Salonen & Villa 2006, 21.)

Maahanmuuttajien työttömyyden on katsottu olevan yhteiskunnallinen tasa-arvo-ongelma Suomessa. Suurimmat ongelmien aiheuttajat ovat valtaväestön vähemmistöjä kohtaan harjoittama rasismi ja etninen syrjintä. Tasa-arvoa pyritään edistämään toimilla, joilla etnistä syrjintää ja rasismia kitketään, esimerkiksi asennekasvatuksella ja anti-rasistisella lainsäädännöllä. (Kuokkanen 2009, 29.)

5.1 Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuus on jokaisen ihmisen perusoikeus (Yhdenvertaisuus 2013a). Suomessa syrjintä on useissa kansallisissa laeissa kiellettyä, minkä lisäksi Suomi on sitoutunut moniin yhdenvertaisuutta edistäviin kansainvälisiin sopimuksiin. Laeista ja sopimuksista huolimatta monet ihmiset tuntevat päivittäin syrjintää. Tilanteeseen on haettu muutosta yhdenvertaisuuslailla, joka on tullut voimaan helmikuun alussa 2004. (Yhdenvertaisuus 2013b.) Yhdenvertaisuuslain mukaan: *Ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Sukupuoleen perustuvasta syrjinnän kiellosta säädetään naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa.* (Finlex 2013, 609/1986.)

Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on, nimensä mukaisesti, edistää yhdenvertaisuutta ja toisaalta tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneiden mahdollisuuksia puuttua ongelmaan. Lain yksi keskeisimmistä uudistuksista on viranomaisten velvollisuus laatia yhdenvertaisuussuunnitelma, joka edistää tasavertaisuutta. (Yhdenvertaisuus 2013b.)

5.2 Rasismi–termin määritelmä

Rasismissa on kyse erojen osoittamisesta sekä erotteluja seuraavasta eriarvoisuudesta. Ryhmien välisten erojen esiin tuominen ei vielä riitä rasismiksi määrittelyyn, eli syntyperään tai ihonväriin viittaamista ei siis pidä heti tuomita rasismiksi. Sanojen liiallinen varominen voi johtaa siihen, että rasismista ei uskalleta puhua lainkaan. Jos kuitenkin näyttää siltä, että syntyperään, kulttuuriin,

ihonväriin tai "ulkomaalaisuuteen" viitataan halventaen tai että viittaamisesta seuraa se, että joku joutuu huonompaan asemaan muihin nähden, tilanteeseen liittyy rasistisia piirteitä. (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 54.)

Puurosen (2003, 193) mukaan rasismi ei ole ainoastaan ideologinen eikä yhteiskunnan rakenteellisen tai institutionaalisen tason ilmiö, vaan sitä esiintyy myös ihmisten arkielämässä. Arkipäivän rasismiksi voidaan esimerkiksi kutsua sellaisia vuorovaikutuskäytäntöjä, joissa ihmiset asetetaan kulttuurinsa tai ihonväriinsä perusteella eriarvoiseen asemaan. Arkielämän ilmiöitä, joista voi mahdollisesti löytää rasistisia piirteitä, ovat esimerkiksi kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen eleet, ilmeet ja tavat ja käytetyt viisit ja käsitteet. Arkipäivän rasismi voi johtaa vähemmistöjen ja maahanmuuttajien syrjimiseen ja syrjäytymiseen.

5.3 Etninen syrjintä

Syrjinnän voidaan katsoa olevan etnistä silloin, kun menettely tai toiminta juontuu ihmisryhmän tai ihmisen etnisestä taustasta. Kansainväliset ihmisoikeussopimukset kuitenkin pohjautuvat syrjintäkieltoon ja tasa-arvoon. Ne tuomitsevat rasismin ja syrjinnän mm. etnisen tai kansallisen alkuperän, kielen, uskonnon, kansalaisuuden, vakaumuksen tai mielipiteen perusteella. (Puuronen 2003, 18.)

5.3.1 Välitön syrjintä

Välitön syrjintä on ryhmän tai henkilön eriarvoista kohtelua sillä perusteella, että he kuuluvat tiettyyn ryhmään. Yhdenvertaisuuslain mukaan välitön syrjintä tarkoittaa sellaista tilannetta, jossa henkilöä kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta toista vastaavassa tilanteessa syrjivän perusteen vuoksi. Välitöntä syrjintää tapahtuu esimerkiksi silloin, kun henkilöä ei palkata töihin tämän etnisen taustan takia. (Puuronen 2003, 17.)

5.3.2 Välillinen syrjintä

Syrjintä voi toisaalta olla myös välillistä, jolloin henkilö joutuu tietyn menettelyn seurauksena perusteettomasti huonompaan asemaan kuin muut. Tyypillinen esimerkki välillisestä syrjinnästä on esimerkiksi rekrytointitilanne, jossa hakijalta edellytetään suomen kielen täydellistä hallintaa, vaikka työtehtävät eivät sitä

edellyttä. (Puuronen 2003, 17.)

6 Tutkimustulokset

Tämän tutkimuksen tavoitteiden kannalta sopivimpana tutkimusmenetelmänä pidettiin teemahaastattelua, joka on keskustelunomainen tilanne ja tämän vuoksi varsin joustava tiedonkeruumenetelmä. Teemahaastattelun etuna on se, että haastatteluaiheiden järjestystä voidaan muuttaa ja yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee ennalta valittujen teemojen mukaisesti. Menetelmänä teemahaastattelu on puolistrukturoitu, sillä vaikka haastateltavien vapaalle puheelle annetaan tilaa, ovat aihepiirit kuitenkin kaikille samat. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka.)

Teemahaastattelu edellyttää haastateltavien tilanteen tuntemista, jotta keskustelu voidaan kohdentaa valittuihin teemoihin sopiviksi. Lisäksi haastateltavien valitsemista tulee harkita ja valita tutkittaviksi sellaisia henkilöitä, joilta arvellaan saatavan parhaiten aineistoa tutkimuksen kohteena olevista asioista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka.)

6.1 Tutkimusaineisto ja menetelmät

Opinnäytetyöni tutkimusaineisto koostuu seitsemästä teemahaastattelusta, jotka tehtiin helmi-maaliskuussa 2013. Haastateltaviksi valikoitui Saimaan ammattikorkeakoulun ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston kansainvälisiä tutkinto-opiskelijoita, jotka asuivat ja työskentelivät Lappeenrannassa. Tarkoituksena oli saada heiltä kokemusperäisiä vastauksia ja mahdollisesti ideoita siitä, miten ulkomaalaisten opiskelijoiden, tai ylipäättään maahanmuuttajien, työllistymistä maamme työmarkkinoilla voitaisiin tukea ja helpottaa.

Haastattelujen tavoitteena oli saada tietoa kansainvälisten opiskelijoiden käsityksistä ja odotuksista Suomen työelämästä sekä heidän asemastaan työmarkkinoilla. Tämän lisäksi olin kiinnostunut tietämään, miten kansallisuus vaikuttaa työnhaussa, mutta haastateltavia oli niin vähän, ettei yleistyksiä voitu tehdä lainkaan. Halusin myös selvittää, millaisia työsuhteita kansainväliset

opiskelijat solmivat Lappeenrannassa sijaitsevien yritysten kanssa, pysyviä vai määräaikaisia.

Haastatteluun en pyrkinyt löytämään maahanmuuttajia jostain tietystä maasta, vaan merkittävää oli ainoastaan se, että haastateltava oli muuttanut Suomeen jostakin toisesta maasta opiskellakseen Suomessa. Tarkoitukseni ei ollut tehdä yleistäviä tulkintoja, jotka kattavat koko maahanmuuttajaväestön ajatukset, vaan purkaa seitsemän Lappeenrannassa asuvan ulkomaalaisen opiskelijan kokemuksia ja ajatuksia Suomessa elämisestä, opiskelusta ja työskentelystä. Haastateltavia oli helppo löytää, sillä aihe on paitsi mielenkiintoinen, niin myös ajan hermolla. Kukapa tietäisi paremmin, kuinka ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymistä voitaisiin helpottaa, jolleivät itse opiskelijat, joilla on omakohtaista kokemusta.

6.2 Vastaajien taustatietoja

Yhteensä haastateltiin seitsemää henkilöä. Heistä viisi oli nigerialaisia, yksi haastateltava Bangladeshista ja yksi Nepalista. Haastateltavat olivat 24 - 29-vuotiaita miehiä, ja he kaikki olivat tulleet Suomeen ensisijaisesti opiskelujen vuoksi n. 1,5 - 4,5 vuotta sitten. Tradenomiopiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta oli neljä henkilöä ja maisteriopiskelijoita Lappeenrannan teknillisestä yliopistosta kolme. Haastatellut maisteriopiskelijat opiskelivat sekä kauppatieteen että tekniikan maisteriohjelmissa.

6.3 Haku suomalaisiin korkeakouluihin

Haastattelussa opiskelijoilta kysyttiin kysymyksiä, jotka liittyivät koulutukseen hakemiseen, kuten esimerkiksi mistä opiskelijat olivat alun perin saaneet kuulla mahdollisuudesta opiskella Suomessa ja erityisesti Lappeenrannassa, ja miksi he lopulta valitsivat Saimaan ammattikorkeakoulun tai Lappeenrannan teknillisen yliopiston oppilaitokseen. Haastateltavilta kysyttiin myös, mitä muita maita he olivat harkinneet kohdemaikseen.

Kyselyn aluksi haluttiin selvittää, mistä opiskelijat olivat kuulleet mahdollisuudesta opiskella Suomessa ja Lappeenrannassa. Suurin osa vastaajista oli kuullut Suomessa opiskeluista tuttaviltaan, minkä jälkeen he olivat

etsineet omatoimisesti tietoa Internetistä.

Seuraavaksi opiskelijoilta kysyttiin, mitä muita maita he olivat harkinneet kohdemaikseen. Kolme haastateltavaa kertoi, että oli harkinnut kohdemaakseen Suomen lisäksi jotakin toista maata (kaksi oli harkinnut Ruotsia ja yksi Norjaa). Lopuilla haastateltavilla ei ollut Suomen lisäksi muita kohtemaita.

6.3.1 Kohdemaan ja oppilaitoksen valinta

Kysyttäessä miksi opiskelijat valitsivat Suomen kohdemaakseen, pääasiallisiksi syiksi nousivat opiskelujen maksuttomuus, suomalaisen korkeakoulutuksen hyvä maine ja tieto siitä, että Suomi on rauhallinen ja toimiva hyvinvointivaltio, jolla ei ole poliittisia ongelmia.

Edellisen kysymyksen lisäksi tiedusteltiin syitä siihen, miksi haastateltavat olivat päätyneet valitsemaan juuri Lappeenrannan kohdekaupungikseen. Suurimmalle osalle valintaan vaikuttivat tarjolla olevat opiskelu- ja kurssimahdollisuudet. Lappeenranta ei ollut monelle ensimmäinen vaihtoehto, mutta he päätyivät sinne, kun eivät päässeet alun perin päämääränä olleeseen kaupunkiin ja oppilaitokseen. Haastateltavista kaksi oli siirtynyt Lappeenrantaan myöhemmin opiskeltuaan ensin vuoden muualla Suomessa, sillä Lappeenrannan kurssitarjonta kiinnosti. Lisäksi joukossa oli vastaus, jonka mukaan vastaajalla ei ollut Lappeenrannan teknillisen yliopiston lisäksi muita vaihtoehtoja, sillä hän myöhästyi muiden korkeakoulujen hakuajasta.

Seuraavaksi opiskelijoilta tiedusteltiin, miksi opiskelijat olivat valinneet oppilaitokseen juuri Saimaan ammattikorkeakoulun tai Lappeenrannan teknillisen yliopiston. Perusteluina olivat pitkälti samat syyt, jotka olivat vaikuttaneet kohdekaupungin valintaan. Pääasiallisena syynä oli siis opiskelu- ja tutkintotarjonta.

6.3.2 Opintojen maksullisuus

Haastattelun kautta haluttiin myös saada opiskelijoiden mielipiteitä ajankohtaiseen asiaan eli korkeakouluopintojen maksullisuuteen. Haastateltavilta kysyttiin, olisivatko he tulleet Suomeen opiskelemaan, mikäli

opinnoista perittäisiin lukukausimaksuja. Haastateltavista kolme olisi voinut harkita asiaa, mikäli maksu ei olisi kovin suuri, ei enempää kuin joitain satoja euroja lukukaudelta. Loput haastateltavat eivät olisi tulleet Suomeen lainkaan.

Vastaajista ne, jotka eivät olisi valinneet Suomea kohdemaakseen, jos lukukausimaksuja perittäisiin, perustelivat vastaustaan sillä, että Suomessa on korkea elintaso ja elämä täällä on jo valmiiksi niin kallista, ettei heillä olisi varaa maksaa myös opiskeluista. He myös lisäsivät, että jos Suomi perisi lukukausimaksuja, niin olisi helpompaa valita kohteeksi jokin englanninkielinen maa, kuten Englanti, USA, Kanada tai Australia, sillä Suomessa ulkomaalaisiin suhtaudutaan jokseenkin nihkeästi ja suomen kieli on hankalaa. Kaikki haastateltavat uskoivat Suomen oppilaitosten keskeisimmän vetovoimatekijän olevan nimenomaan maksuton opiskelu.

6.4 Työllistyminen

Haastateltavista suurin osa työskenteli siivouspalveluita tarjoavien yritysten palveluksessa. Kuten tutkimuksen kirjallisuusosiossa aikaisemmin mainittiin, puhtaanapito on yleinen maahanmuuttajia työllistävä sisääntulotyöpaikkoja tarjoava ala. Loput haastatellut työskentelivät varhaispostin jakajina. Ainoastaan yksi haastateltava teki työkseen koulutustaan vastaavaa työtä eräässä teollisuusautomaation yrityksessä.

Haastateltavista neljä kertoi saaneensa työn ystävän kautta. Loput kolme olivat löytäneet työpaikkailmoituksen työvoimatoimiston (mol.fi) sivuilta. He olivat täyttäneet Internetissä työhakemuksen, minkä jälkeen he olivat joko soittaneet yritykseen tai lähettäneet sinne sähköpostia. Osa oli käynyt myös paikan päällä esittäytymässä ja kyselemässä töitä.

Kahdella haastateltavalla oli toistaiseksi voimassa oleva työsopimus. Lopuilla oli sopimukset, joita uusittiin noin 6 - 12 kuukauden välein.

Kaikki haastateltavat olivat hakeneet töitä useista muista yrityksistä, niin Lappeenrannasta kuin muualtakin Suomesta, mutta eivät olleet saaneet minkäänlaista vastausta. Kaikki haastateltavat epäilivät, että kyseessä olevat yritykset eivät halunneet palkata heitä heidän puutteellisen suomen kielen

taitonsa vuoksi.

Sekä Saimaan ammattikorkeakoulun bachelor-tutkintoon että Lappeenrannan teknillisen yliopiston maisterikoulutusohjelmaan kuuluu kolme pakollista suomen kielen ja kulttuurin kurssia. Osa haastatelluista oli suorittanut näistä vain yhden, kun taas osa oli läpäissyt jo kaikki kolme kielikurssia. Muutama haastateltava oli valinnut näiden kolmen kielikurssin lisäksi opinto-ohjelmaansa neljännen kielikurssin, jotta kielitaito karttuisi. Eräs haastateltava oli myös käynyt kansalaisopiston tarjoamalla suomen kielikurssilla. Kukaan haastateltavista ei tarvinnut nykyisessä työpaikassaan suomen kieltä.

Kun haastateltavilta kysyttiin syitä Suomessa työskentelyyn, kaikkien vastaukset olivat erilaisia. Osa työskenteli kattaakseen kulunsa, osa ollakseen itsenäinen. Yksi haastateltava sanoi työnteen olevan mukavaa vaihtelua koululle ja yksi totesi haluavansa suomalaista työkokemusta ansioluetteloonsa.

Osa haastateltavista totesi, ettei koskaan voisi tai haluaisi tehdä kotimaassaan sellaista työtä, mitä tekee Suomessa. Kaksi haastateltavaa kuitenkin myönsi, että on hyvä, että Suomessa kaikki työt ovat arvokkaita ja ettei ole häpeä työskennellä palvelusalan suoritustason töissä, sillä kuka tahansa voi tehdä sellaista työtä.

Haastateltavilta kysyttiin myös, millaiseksi he itse kokevat ulkomaalaisten työllistymisen Lappeenrannassa. Osa oli sitä mieltä, että työpaikkoja on, mutta maahanmuuttajat eivät ole niistä tietoisia. Tämä johtunee mm. siitä, että esimerkiksi työvoimatoimiston työpaikkailmoitukset ovat lähes poikkeuksetta suomenkielisiä tai että maahanmuuttajat eivät tiedä, mitä kanavia työtä haettaessa tulisi käyttää. Osa sanoi, että ulkomaalaisen työllistymismahdollisuudet ovat heikot, ellei hänellä ole kielitaitoa ja että työmarkkinat ovat vielä hyvin sulkeutuneet ja ne suosivat kantaväestöä. Kaksi haastateltavaa oli sitä mieltä, että työtilanne on nyt parempi kuin muutamia vuosia sitten ja että se johtunee Lappeenrannan kasvavasta kansainvälistymisestä.

Haastateltavilta kysyttiin lisäksi, mitä ominaisuuksia ulkomaalaiselta vaaditaan, jotta hän voisi työllistyä Suomessa. Lähes kaikki haastateltavat sanoivat heti, että tärkein ulkomaalaiselta työnhakijalta vaadittava asia on suomen kielen taito, sillä

tätä taitoa työnantajat poikkeuksetta kysyvät. Yksi haastateltu muistutti suomen lisäksi myös venäjän kielen tärkeydestä varsinkin Itä-Suomessa. Eräs haastateltava epäili, että myös kansallisuus vaikuttaa työnsaantiin niin, että tietyt kansalaisuudet työllistyvät paremmin kuin toiset. Yksi haastateltava sanoi, että työtä liikenee maahanmuuttajalle Suomessa helpommin, mikäli työpaikalla on jo joku, kuka voi suositella häntä työnantajille. Suosittelija tuntuikin olevan haastateltavien yleisin sisäänpääsy työpaikkoihin.

Haastattelussa kysyttiin myös haastateltavien hyviä ja huonoja kokemuksia Suomessa työskentelystä. Suurin osa haastateltavista sanoi hyväksi asiaksi sen, että asiat menevät työsopimuksen mukaan ja että sairauslomat ja muut etuudet ovat kunnossa. Lisäksi kiiteltiin työnantajan ja työntekijän välistä tasa-arvoa ja sitä, että työntekijälläkin on mahdollisuus tuoda omat mielipiteensä julki. Moni haastateltu kertoi, että kotimaassa kuilu työnantajan ja työntekijän välillä on suuri.

Huonoksi asiaksi nousi mm. se, että jos esimerkiksi myöhästyy töistä, tuntuu kestävän kauan ennen kuin työnantajan luottamuksen saa takaisin. Yksi haastateltava sanoi puolestaan kokevansa, että suomalaisissa työpaikoissa ajatellaan, että ulkomaalainen ei pysty tekemään töitä yhtä tehokkaasti kuin suomalainen. Eräs haastateltava mainitsi huonoksi puoleksi korkean verotuksen ja ihmetteli, miksi pitää maksaa eläkettä, vaikka moni ulkomaalainen ei enää ole Suomessa, kun on vihdoinkin aika jäädä eläkkeelle.

6.5 Elämä Suomessa

Kaikki haastateltavat kiittelivät Suomessa sitä, että asiat hoituvat hyvin, liittyi se sitten virallisten asioiden hoitoon tai ylipäätään elämiseen ja olemiseen. Huonona asiana haastateltavat pitivät Suomen ilmastoa. Pitkä ja pimeä talvi tuntui raskealta, ja elämää hankaloitti se, että oman alan töitä oli vaikea löytää ja että suomalaisiin oli vaikea tutustua. Lisäksi suomen kieli tuntui hankalalta ja Suomi hiljaiselta maalta, jossa ei ole paljon aktiviteetteja.

Haastateltavat kokivat löytäneensä paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa. He kaikki työskentelivät ja vaikka työ ei ollutkaan oman alan työtä, töissä käyminen tuntui olevan monelle yleisesti ottaen mukavaa. Suurin osa haastateltavista

toivoi löytävänsä Suomesta valmistumisen jälkeen oman alan töitä, jotta he voisivat jäädä maahan. Osa oli valmis odottamaan muutaman vuoden, mutta jos koulutusta vastaavaa työtä ei löytyisi, olisi mahdollisesti aika siirtyä johonkin uuteen maahan tai palata takaisin kotimaahan.

Haastateltavien keskuudessa oli toki koettu, että sulautuminen valtaväestöön oli välillä ollut vaikeaa. Yksi haastateltava sanoi, että vaikka tuntee olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa, niin kokee silti välillä olevansa toisen luokan kansalainen. Vaikeinta kaikille tuntui kuitenkin olevan sopeutuminen Suomen säähän.

Kukaan haastateltavista ei ollut kohdannut rasismia tai syrjintää Suomessa ollessaan. He kaikki myönsivät, että eivät todennäköisesti olleet saaneet töitä muista yrityksistä suomen kielen taitojen puutteen vuoksi, mutta eivät ajatelleet sen olevan syrjintää vaan pikemminkin tosiasia, jolle ei mitään voi.

6.6 Tulevaisuuden suunnitelmat

Haastattelujen lopuksi haluttiin saada selville, mihin opiskelijat aikoivat suunnistaa valmistumisen jälkeen. Ainoastaan yksi haastateltava sanoi lähtävänsä heti valmistuttuaan takaisin kotimaahansa. Loput kertoivat, että mikäli he vain löytävät täältä oman alan töitä, he haluavat jäädä. Haastateltava, joka suunnitteli palaavansa takaisin kotimaahansa, perusteli vastaustaan sillä, että kotimaassa on paremmat mahdollisuudet menestyä. Luonnollisesti myös perhe, ystävät ja elämäntapa kutsuivat takaisin kotiin. Haastateltava kuitenkin uskoi, että voisi palata Suomeen jonakin päivänä ja myönsi, että huomaisi varmasti jonkin ajan kuluttua kaipaavansa Suomea ja suomalaista hiljaisuutta ja rauhaa.

6.7 Kehittämideoita

Suurin osa haastateltavista sanoi, että olisi hyvä, jos suomalaiset yritykset olisivat avoimempia palkkaamaan ulkomaalaisia osaajia yrityksensä palvelukseen. He kaikki opiskelivat Suomessa ilmaiseksi, joten he halusivat tavallaan tehdä vastapalveluksen suomalaiselle yhteiskunnalle ja työllistyä täällä. Moni ihmetteli, miksi Suomi kouluttaa ulkomaalaisia opiskelijoita ilmaiseksi, mutta ei kuitenkaan halua heidän työllistyvän Suomessa tai tuovan osaamistaan yrityksiin.

Eräs haastateltava pohti, että suomalaisen koulutuksen tasoa voisi kohottaa käyttämällä enemmän kansainvälisiä opettajia, jotta opetusta saataisiin

monipuolisemmaksi ja kilpailukykyisemmäksi. Hän myös ehdotti, että ennen opintojen alkamista ulkomaalaiset opiskelijat kävisivät ensin vaikkapa puolen vuoden intensiivikielikurssin ja vasta tämän jälkeen alkaisivat opiskella sitä alaa, jonka vuoksi Suomeen tulivat. Haastateltava totesi, että näin opiskelijat eivät ”turhaan” opiskelisi vuosia suomalaisissa korkeakouluissa englanninkielisissä koulutusohjelmissa ja virheellisesti olettaisi, että he saavat valmistumisen jälkeen automaattisesti oman alan töitä, vaikka kielitaitoa ei ole. Moni haastateltava sanoi, ettei tiennyt ennen Suomeen tuloa, että puutteellinen kielitaito vaikeuttaisi työnsaantia näin paljon.

Suurin osa haastateltavista toivoi, että tutkinto-opiskelijoille löytyisi enemmän ammattiharjoittelupaikkoja mm. Lappeenrannasta, jotta valmistumisen jälkeen työelämään kiinnittyminen olisi helpompaa. Jos opiskelija saisi mahdollisuuden suorittaa harjoittelujakson esimerkiksi jossakin Lappeenrannassa sijaitsevassa yrityksessä, se voisi myös mahdollistaa vakituisen työsuhteen opintojen päätyttyä. Haastateltavien mielestä ammattiharjoittelupaikat olivat hyvin vähäisiä.

Osa sanoi, että suomalaisten yritysten tulisi työnhakijan kansallisuuden sijasta keskittyä tämän ammattitaitoon ja olla vaatimatta täydellistä suomen kielen taitoa, jos työpaikalla on kuitenkin mahdollista työskennellä myös englannin kielellä. Moni totesi, että koska Suomessa melkein kaikkialla saa palvelua englanniksi, tulisi yritystenkin keskittyä siihen, että työnhakija hallitsee englannin kielen.

Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että Suomen ei ehdottomasti kannattaisi ryhtyä perimään lukukausimaksuja ulkomaalaisilta opiskelijoilta, sillä hän uskoi Suomen menettävän ulkomaalaisia opiskelijoita ja samalla myös korkeakoulutuksen kansainvälistä kilpailukykyä.

7 Johtopäätökset ja pohdintaa

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka Lappeenrannassa asuvat kansainväliset tutkinto-opiskelijat työllistyvät opintojensa ohelle. Otanta tutkimuksessa oli sen verran pieni, ettei laajoja yleistyksiä voida tehdä, mutta tulokset antavat silti jonkinlaista osviittaa ulkomaalaisten opiskelijoiden työllisyystilanteesta. Tutkimuksen tuloksena voidaan sanoa, että opiskelijat kyllä

työllistyvät, mutta heidän on vaikea saada oman alan töitä. Ulkomaalaisia opiskelijoita koulutetaan Suomen korkeakouluissa ilmaiseksi, mutta valmistumisen jälkeen heidät suoranaisesti pakotetaan lähtemään maasta, sillä heille ei tarjota mahdollisuutta tehdä koulutustaan vastaavaa työtä.

Haastattelujen edetessä esille nousi tiettyjä huomioita, jotka toistuivat ja jotka liittyivät niin Suomessa työskentelyyn kuin opiskeluunkin. Yksi keskeisimmistä opiskeluihin liittyvistä seikoista oli opiskelun maksuttomuus. Kaikki haastateltavat olivat tulleet Suomeen opiskelemaan ensisijaisesti ilmaisen koulutuksen houkuttamina, eikä suurin osa olisi valinnut Suomea kohdemaakseen, mikäli opinnoista perittäisiin lukukausimaksuja. Opintojen maksuttomuus on tähän mennessä ollut yksin Suomen keskeisimpiä kilpailuvaltteja ja lieneekin syytä pohtia, onko lukukausimaksujen periminen Suomen korkeakouluille pikemmin uhka kuin mahdollisuus. Useat haastateltavat olisivat Suomen sijasta valinneet jonkin toisen maan, jos Suomi olisi perinyt lukukausimaksuja, sillä he kokivat, että elämä Suomessa on kallista ilman opintojen maksullisuuttakin.

Toinen huomionarvoinen seikka, joka hankaloittaa ulkomaalaisten opiskelijoiden elämää Suomessa, on suomen kielen osaamattomuus. Kun kielitaitoa ei ole, on töiden saaminen ja pakollisten työharjoitteluiden suorittaminen hankalaa. Haastattelussa tulikin esille mielenkiintoinen ehdotus siitä, että korkeakoulujen tulisi tarjota kansainvälisille opiskelijoille enemmän suomen kielen kursseja. Ehdotettiin, että varsinaisia opintoja edeltäisi esimerkiksi puolen vuoden intensiivikielikurssi, jonka jälkeen itse opinnot alkaisivat. Varsinaiset opinnot voisivat intensiivikielikurssin jälkeen tapahtua jopa osittain suomen kielellä. Näitä ehdotuksia oppilaitokset voisivat tosissaan harkita helpottaakseen opiskelijoiden työllistymistä niin opintojen ohella kuin valmistumisen jälkeenkin.

Harjoittelupaikkojen löytyminen on kansainvälisille opiskelijoille haastavaa mm. juuri siksi, että työnantajat vaativat työnhakijoilta lähes poikkeuksetta suomen kielen taitoa. Opiskelijan odotetaan löytävän harjoittelupaikkansa itse, mutta mikäli töiden löytyminen on niin vaikeaa, että se hidastaa opintoja tai lykkää valmistumista, tulisi oppilaitoksen tulla hieman vastaan. Toimintaa voisi kehittää

edellä mainitun intensiivikielikurssin lisäksi vaikkapa siten, että korkeakouluilla olisi jonkinlainen varasuunnitelma niille opiskelijoille, jotka eivät yrityksistä huolimatta onnistu löytämään harjoittelupaikkaa itselleen. Korkeakouluilla voisi olla esimerkiksi yhteistyökumppaneina yrityksiä, jotka olisivat valmiita ottamaan myös kansainvälisiä opiskelijoita suorittamaan harjoittelujaksonsa. Toisena vaihtoehtona voisi olla esimerkiksi harjoittelujakson korvaavia opintoja tai opintojaksoja, mikäli opiskelija jää harjoittelupaikkaa vaille.

Mikäli opiskelija saisi harjoittelupaikan opintojen ohella, se voisi myös helpottaa oman alan töiden löytymistä opintojen päätyttyä. Opiskelijalla olisi näin näyttää suomalaiselle työnantajalle, että hänellä on kokemusta Suomessa työskentelystä ja nimenomaan oman alan työpaikassa. Tämä varmasti laskisi suomalaisen työnantajan kynnystä ottaa kansainvälinen opiskelija palvelukseensa.

Näyttäisi siltä, että suomen kielen opintojen lisääminen koulutusohjelmiin voisi helpottaa kansainvälisten opiskelijoiden elämää ja työllistymistä Suomessa huomattavasti. Kielitaito helpottaisi harjoittelupaikan löytymisessä, ja kun opiskelija sitten valmistuu, hänellä olisi jo kokemusta oman alan yrityksessä työskentelystä. Näin hän voisi myös saada itselleen vakituisen työpaikan vaikkapa harjoittelupaikan tarjonnasta yrityksestä.

Kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistilanne tuskin tulee parantumaan hetkessä. Vaikka nopeita muutoksia ei saataisi aikaan, tulisi opiskelijoiden työmarkkinoille kiinnittymistä tulevaisuudessa helpottaa, jotta ulkomaalaiset opiskelijat tulisivat Suomeen ja Lappeenrantaan jatkossakin, varsinkin siinä tapauksessa, että Suomi alkaa periä lukukausimaksuja. Haastatteluissa kävi tosin ilmi, että ulkomaalaisten opiskelijoiden työllisyystilanne Lappeenrannassa on hieman parantunut edellisiin vuosiin verrattuna. Ehkäpä Lappeenranta jatkaa kansainvälistymistään niin, että yritykset eivät tulevaisuudessa vaadi työnhakijoiltaan enää ensisijaisesti suomen kielen taitoa, vaan keskittyvät ammattitaitoon.

Lähteet

Aalto, P. 2003. Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat Suomen korkeakouluissa. Korkeakoulujen politiikat ja käytännöt. 2A/ 2003. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO.

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15458_ulkomaiset_tutkinto-opiskelijat.pdf. Luettu 18.12.12.

CIMO. Fakta Express 2/2012. Jäävätkö ulkomaalaiset korkeakouluopiskelijat Suomeen valmistuttuaan?

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/24811_faktaa_express_2_2012.pdf. Luettu 11.2.13.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2012. Maahanmuuttoasiat.

http://www.elykeskus.fi/fi/ELYkeskukset/pirkanmaanely/Maahanmuutto/Documents/maahanmuuttoasiat_Tiedote%2008_06_2012.pdf. Luettu 14.2.13.

Etelä-Karjalan liitto. 2008. Muu maa mustikka? Maahanmuuttajat Etelä-Karjalassa. Lappeenranta.

Etelä-Karjalan sosiaali - ja terveystieteiden keskus. 2012. Väestö kansalaisuuden ja kielen mukaan Etelä-Karjalassa, Lappeenrannassa ja Imatralla.

<http://www.eksote.fi/Fi/Perhejasosiaalipalvelut/Maahanmuuttajat/Oppaat%20ja%20muu%20materiaali/Tilastoja/Documents/Koontiesitys%2031%205%202012.pdf> Luettu 18.3.13

Euroopan muuttoliikeverkosto. 2012. Kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutto Suomen näkökulmasta.

http://www.emn.fi/ajankohtaista/kansalliset_seminaarit/emn_kansallinen_seminaarit_2012_kooste/kansainvalisten_opiskelijoiden_maahanmuutto_suomen_nakokulmasta. Luettu 4.2.13.

Finlex 2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>. Luettu 18.3.13.

Forsander, A. 2002. Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 39/2002. Helsinki.

Forsander, A., Raunio, M., Salmenhaara, P. & Helander M. 2004. Sykettä ja suvaitsevaisuutta. Globaalin osaamisen kansalliset rajat. Helsinki: Edita Prima Oy.

Garam, I. 2012. Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2011. 4/2012. Tietoa ja tilastoja-raportti.

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO.

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/26864_Kansainvalinen_liikkuvuus_yliopistoissa_ja_ammattikorkeakouluissa_2011_korjattu.pdf. Luettu 18.12.12.

Ihmisoikeudet.net. Siirtolaisuus ja muuttoliike
<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=siirtolaisuus2>. Luettu 13.12.12.

Ihmisoikeudet 2012. Maahanmuuttajat.
<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=maahanmuuttajat>. Luettu 13.12.12.

Immonen, S., Phuong Nguyen, T. & Lahenius, K. 2010. Monikulttuurisuuden yhteistyötaidot pk-yrityksissä. Aalto University, School of Science and Technology. Department of Industrial Engineering and Management. Edita Prima.

Joronen, M. & Salonen, A. 2006. Rasismi ja etninen syrjintä - ajatuksia ja tekoja. Teoksessa Salonen, A. & Villa, S. Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa 2005. Cosmoprint. Helsinki, Ihmisoikeusliitto ry, 41 - 43.

Karadag, N. & Kokko, I. 2008. Hyvä ulkomaalainen työntekijä ja suomalainen työnantaja. Haaga Helia ammattikorkeakoulu. Matkailun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Kauppa- ja teollisuusministeriö. Maahanmuuttajayrittäjyys Suomessa - Nykytilanne ja toimenpide-ehdotuksia. Julkaisuja 6/2007. Kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman työryhmän loppuraportti.
[http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/57D04A8BD0B660C0C225728E004C6946/\\$file/jul6elo_2007_netti.pdf](http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/57D04A8BD0B660C0C225728E004C6946/$file/jul6elo_2007_netti.pdf). Luettu 18.3.13

Keskinen, S., Rastas, A. & Tuori, S. 2009. Teoksessa Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 54.

Keski-Nisula, K. 2008. Maahanmuuttajien integraatio Turun työmarkkinoille. Työllistyneiden näkökulma. Web Reports 31. Siirtolaisinstituutti 2008. Turun yliopiston maantieteen laitos. Maantieteen tutkielma. Turku 2007.

Kinnunen, T. "If I can find a good job after graduation, I may stay"
Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integroituminen Suomeen. 2B/2003. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs.
http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15454_t.opiskelijoiden_integroituminen_op.pdf. Luettu 11.2.13.

Koulutusnetti.
<http://www.koulutusnetti.fi/?file=88>. Luettu 28.3.13.

Kuokkanen, J. 2009. Maahanmuuttajien työllisyys ja siihen vaikuttavat tekijät Rovaniemellä. Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö

Lappeenranta-Imatra kaupunkiseutu. Etelä-Karjalan kotouttamisohjelma vuosille 2013-2016. Luonnos 01.10.2012.

Lappeenrannan seudun maahanmuutto-ohjelma 2008 -2015.

<http://kokoushallinta.lappeenranta.fi/dynastyweb/kokous/20071249-5-6802.PDF>

Lappeenrannan teknillinen yliopisto 2013. Opiskelu.

<http://www.lut.fi/opiskelu;jsessionid=105797B0B773825B322F9BD7B808F750.wwwlut2>. Luettu 6.2.13

Lappeenranta University of Technology. Study programmes and courses in English. Study guide 2012-2013.

https://uni.lut.fi/en/c/document_library/get_file?uuid=9a89f298-dc7f-4d57-8a34-cb4f1e80cf40&groupId=50139. Luettu 6.2.13.

Linnanmäki-Koskela, S. 2010. Maahanmuuttajien työmarkkinaintegraatio.

Vuosina 1989 -93 Suomeen muuttaneiden tarkastelua vuoteen 2007 asti.

Tutkimuksia 2 – 2010. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Linnanmäki, S. 2007. Maahanmuuttajien työmarkkinaintegraatio Suomessa.

Vuosina 1989-1993 tulleiden aseman tarkastelua. Helsingin yliopisto.

Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalipolitiikka. Pro gradu-tutkielma.

Maahanmuuttovirasto. 2013. Paluumuutto.

<http://www.migri.fi/paluumuutto>. Luettu 13.3.13

Maailmalle. 2013.

http://www.maailmalle.net/opiskelu/vaihto-opiskelu/korkeakouluopiskelijoiden_opiskelijavaihto

Luettu 13.3.13

Niemelä, A. 2008. Kansainväliset tutkinto-opiskelijat Suomen yliopistoissa.

Suomen ylioppilaskuntien liitto ry.

<http://www.valoahanke.fi/portals/2/VALOahanke/tutkimukset/Kansainvaliset%20tutkinto-opiskelijat%20Suomen%20yliopistoissa.pdf>. Luettu 15.1.13

Pakolaisneuvonta Ry. 2012.

http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=106&lang=suo. Luettu 13.12.12.

Pikkarainen, M. 2005. Maahanmuuttajien työllistyminen ja heidän odotuksensa

työelämästä Suomessa. Web Reports No. 8. Siirtolaisinstituutti.. Turun yliopisto.

Maantieteen laitos. Pro gradu-tutkielma

Poliisi. 2013.

<http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/8EB2F841B05B4F6DC22577D00040A723?opendocument>. Luettu 28.3.13.

Puuronen, V. 2003. Arkipäivän rasismi Suomessa. Teoksessa Simola, Raisa &

Heikkinen, Kaija (toim.) 2003. Monenkirjava Rasismi. Saarijärvi: Gummerus

Kirja-paino Oy, 17-18, 193.

Rissanen, R. & Saalasti, M. 2010. Maahanmuuttajayrittäjyys - keino työllistyä. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto.

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html. Luettu 5.4.13.

Saimaa University of Applied Sciences. Application guide 2013.

http://www.saimia.fi/en-FI/files/docs/brochures/application_guide_2013.pdf
luettu 6.2.13

Saimaan ammattikorkeakoulu 2013.

<http://www.saimia.fi/fi-FI/koulutustarjonta/liiketalous/liiketalous>. Luettu 6.2.13

Salonen, A. & Villa, S. (toim.) Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa 2005. 2006. Helsinki: Cosmoprint. Ihmisoikeusliitto ry, 21.

Sisäasiainministeriö. Maahanmuuton vuosikatsaus 2011.

http://www.migri.fi/download/34214_maahanmuutto_2011_tilastokatsaus.pdf.
Luettu 13.12.12.

Tilastokeskus. 2012a. Ulkomaalaiset Suomessa.

http://www.stat.fi/tup/tietoaika/ta_03_05_ulkomaalaiset_suomessa.html. Luettu 14.12.12.

Tilastokeskus. 2012b. Ulkomaiden kansalaiset.

2012http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset.
Luettu 14.12.12

Tilastokeskus. 2013a. Kuka on maahanmuuttaja.

http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html?s=4. Luettu 7.2.13.

Tilastokeskus. 2013b. Väestörakenne.

http://www.stat.fi/til/vaerak/2011/01/vaerak_2011_01_2012-11-30_tie_001_fi.html. Luettu 5.2.13.

Työministeriö. Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 19.10.2006.

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/10_muut/mamu_ohjelma19102006.pdf. Luettu 5.2.13.

Vartia, M., Bergbom, B., Giorgiana, T., Rintala-Rasmus, A., Riala, R., Salminen, S. 2007. Monikulttuurisuus työn arjessa. Työterveyslaitos, työministeriö. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Väestöliitto

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/. Luettu 14.12.12.

Yhdenvertaisuus 2013a.

<http://www.yhdenvertaisuus.fi/>. Luettu 18.3.13

Yhdenvertaisuus 2013b.

Yhdenvertaisuuslaki- työkalupakki syrjintää vastaan. SEIS- Suomi eteenpäin ilman syrjintää. Toukokuu 2004.

<http://www.yhdenvertaisuus.fi/@Bin/114828/yvlakiesite.pdf>. Luettu 6.2.13.